

**Araştırma Makalesi**

**Gönüllü Vergi Uyumunu Etkileyen Bir Faktör Olarak Etnosentrizm**

*Ethnocentrism as a Factor Affecting Voluntary Tax Compliance*

<b>Sabiha KILIÇ</b> Prof. Dr. Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi <a href="mailto:sabihakilic@hitit.edu.tr">sabihakilic@hitit.edu.tr</a> <a href="https://orcid.org/0000-0002-0906-4567">https://orcid.org/0000-0002-0906-4567</a>	<b>Deniz AYTAÇ</b> Doç. Dr., Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi <a href="mailto:denizaytac@hitit.edu.tr">denizaytac@hitit.edu.tr</a> <a href="http://orcid.org/0000-0001-7546-2734">http://orcid.org/0000-0001-7546-2734</a>
--	---

<b>Makale Gönderme Tarihi</b> 10.07.2019	<b>Revizyon Tarihi</b> 28.08.2019	<b>Kabul Tarihi</b> 03.09.2019
---	--------------------------------------	-----------------------------------

**Öz**

Kamu maliyesi açısından önemli bir sorun olan vergi açığının minimum maliyetle minimize edilmesinde vergi uyumunun arttırılması çözüm önerilerinin başında yer almaktadır. Bu kapsamda vergiye gönüllü uyumun arttırılması tüm vergi idarelerinin gündemini oluşturmaktadır. Vergi uyumunun farklı değişkenlere olan duyarlılığının azaltılması vergi açığı probleminin çözümünde önem arz etmektedir. Söz konusu duyarlılığın azaltılmasında ise vergi uyumunu etkileyen faktörlerin tespiti gereklilikler arasındadır. Bu çalışmada gelişmekte olan ülkelerin vergi hasılatları içinde görece olarak büyük bir paya sahip olan Tüketim vergilerinde gönüllü uyum etnosentrizm kapsamında ele alınmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Vergi uyumu, Gönüllü vergi uyumu, Yurtseverlik, Etnosentrizm.

**Jel Kodlar:** H26, D91

**Abstract**

In order to minimize the tax deficit, which is an important problem in terms of public finance, increasing tax compliance is at the beginning of the solution proposals. Increasing voluntary compliance in this context tax constitutes the agenda of all tax administrations. It is important to solve the tax deficit problem by reducing the tax compliance sensitivity to different variables. In reducing this sensitivity, determining the factors affecting tax compliance are among the requirements. In this study, voluntary compliance in consumption taxes, which has a relatively large share in the tax revenues of developing countries, were covered by ethnocentrism.

**Key Words:** Tax compliance, Voluntary tax compliance, Patriotism, Ethnocentrism.

**JEL Classification Codes:** H26, D91

**Giriş**

Gelişmekte olan ülkelerin kamu maliyesi açısından temel problemlerin başında vergi açığı(boşluğu) gelmektedir. Teorik olarak vergi idaresine ödenmesi gereken vergi miktarı ile gerçekte ödenen, tahsil edilen vergi hasılatı arasındaki fark olarak tanımlanabilecek olan Vergi açığı(tax gap) (HMRC, 2018) bugün birçok vergi idaresinin farklı yöntemlerle çözmeye çalıştığı

**Önerilen Atıf /Suggested Citation**

Kılıç, S., Aytaç, D. 2019, Gönüllü Vergi Uyumunu Etkileyen Bir Faktör Olarak Etnosentrizm, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(3), 1357-1376

sorunların başında gelmektedir. Vergi idareleri farklı yönelimlere sahip olsa da temelde hedef minimumu maliyetle vergi açığını minimize edebilmektir. Bu paralelde çözüm önerilerinin başında mükelleflerin vergi uyumunun artırılması gelmektedir. Zorunlu ve gönüllü uyum olarak ikiye ayrılan vergi uyumunda hedef mükelleflerin herhangi bir zora dayalı olmaksızın gönüllü vergi uyumunun artırılmasıdır. OECD 2017 yılındaki raporunda vergi idarelerinin önündeki temel sorunların başında vergi uyumunda çevresel değişimler gelmektedir. Bu değişimlere vergi uyumunun duyarlılığının azaltılmasında ise vergi uyumunu etkileyen faktörlerin tespiti önemli rol oynamaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada öncelikle vergi uyumu kavramı üzerinde durulacak ardından gönüllü vergi uyumu üzerinde etkili olan faktörler incelenmiştir. Farklı ülke ve dönemlerde farklı yöntemler uygulanarak yapılan çalışmalardan özellikle birbiri ile benzer sonuçların elde edildiği çalışmalar kapsamında vergi uyumunu etkileyen faktörlere yer verilmiştir. Türkiye özelinin ele alındığı bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak vergi uyumu üzerinde etkili olabileceği düşünülen yurtseverlik ve tüketim milliyetçiliğinin (etnosentrizm) vergi uyumu üzerinde etkili olup olamadığı incelemiştir. Çalışmanın bu temel de yapılandırılmasındaki en büyük saik ise Türkiye’de vergi hasılatı içinde dolaylı vergilerin, diğer bir ifade ile harcama (Tüketim) vergilerinin ağırlığıdır. Tüketim vergisi ağırlıklı bir yapıda vergi uyumu üzerinde mükelleflerin tüketim davranışlarının etkili olabileceği ve bireylerin etnosentrik düzeylerinin ithal mal ve yerli malı tercihlerinde farklılaşma yaratabileceği varsayımı bu çalışmanın temel inceleme konusunu oluşturmuştur. Bu kapsamda çalışmada öncelikle vergi uyumu ve vergi uyumunu etkileyen faktörler incelenmiş ardından, yurtseverliğin vergi uyumuna etkisi ve etnosentrizm kavramı ele alınmıştır. Çalışmanın 3. Bölümünde konu ile ilgili literatür ele almış ve ardından çalışmanın metodolojisine geçilmiştir. Uluslararası ölçekler kapsamında hazırlanan 4 bölüm ve 32 soruda oluşan anket 392 kişiye uygulanmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

#### ***Vergi Uyumu Kavramı ve Vergi Uyumunu Etkileyen Faktörler***

Allingham ve Sandmo, 1972 yılındaki çalışmalarında belirttikleri gibi mükellefler vergi ile ilgili kararlarında gelirlerinin tamamını beyan etmek ve gelirin bir kısmını beyan etmek gibi iki farklı davranışta bulunur. Bu kapsamda mükelleflerin gelirlerinin tamamını beyan etmesine diğer bir ifade ile, vergi ile ilgili yükümlülüklerini yürürlükteki mevzuata uygun olarak yerine getirmeleri anlamına gelen vergi uyumu:

- “Vergiye tabi gelirin doğru beyan edilmesi,
- Matrahtan indirilebilecek giderlerin doğru gösterilmesi,
- Vergi beyannamesinin süresi içinde doldurulması,
- Vergi beyannamesindeki hesaplamaların doğru yapılması,
- Vergilerin zamanında ödenmesini kapsar”(Saruç, 2013)

Mükelleflerin gönüllü uyumluluğunu arttırmak, sürdürülebilir gelir tahsilatı için önem arz etmektedir. Nitekim OECD 2017 Vergi İdaresi raporun kapsamında ele alınan 55 ülke de vergi gelirlerindeki 8,5 milyon Euro tutarındaki artışın vergi uyumu kapsamında mükelleflerin vergilerini zamanında ödemesi ile sağlandığı ve Vergi Uyumundaki küçük bir değişikliğin gelirleri önemli ölçüde etkileyebilme potansiyeline sahip olduğu tespit edilmiştir. Uyumsuzluğun mevcut olduğu durumlarda ise zorunlu uyum gerekli olmasına karşın, Vergi idareleri için ideal olan vergi mükelleflerinin temel yükümlülüklerine tamamen gönüllü olarak uymalarıdır. Bu kapsamda ekonomik koşullar gibi bir dizi dış faktörden dolayı dalgalanma gösterebilecek gönüllü uyumlulukta değişikliklerin nedenlerin belirlenmesi önemlidir.(OECD, 2014)

Vergi uyumunu etkileyen faktörler, demografik, ekonomik, vergi idaresi, siyasi/politik ve sosyolojik kaynaklı olabilmektedir.

Demografik açıdan vergi uyumu üzerinde etkisi olan faktörler: özellikle yaş, cinsiyet, meslek, eğitim düzeyi ve din ve medeni durum ve milliyet olarak sıralanabilir. Yaş faktörünün vergi uyumu üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda ileri yaşlarda vergi uyumunun risk algısı, itibar kaybı gibi nedenlerle daha yüksek olduğu tespit edilmiştir(Webley vd. 2002, Selmond, 1985,

Saraçoğlu, 2008, Rueggeer vd, 1992, Clotfelter, 1983). Yine cinsiyet açısından vergi uyumu ele alındığında ise kadınların erkelere oranla daha fazla risk alabildiği tespit edilmiş bu nedenle kadınlarda vergi uyumunun daha düşük olduğu belirtilmiştir (Clotfelter, 1983, Saruç ve Sağbaş, 2003). Demografik faktörler açısından bakıldığında vergi uyumunu etkileyen diğer bir faktör ise mükellefin mesleğidir. Lewis(1982) yılındaki çalışmasında ücretli çalışanlarında vergi uyumunun daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Eğitim düzeyi açısından konuya yaklaştığımızda ise eğitim düzeyinin vergi algısı ve bilincini etkileyerek vergi uyumunu artıracak sonucuna ulaşılmıştır(Otto vd.,1987, Torgler, 2007). Dini açıdan vergi uyumu ele alındığında ise inançlı kişilerde vergi uyumunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Torgler, 2007). Wadhawan ve Gray(1998), medeni durumun uyum davranışları üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmalarında, evli bireylerde bekarlara oranla vergi uyumunun daha yüksek olduğu sonucun varılmıştır. Demografik bir faktör olarak milliyet de vergi uyumu üzerinde etkili olabilmektedir. Devos (2005), Becker(1968) çalışmalarında vergi mükelleflerinin milliyetlerinin vergi uyumu üzerinde etkili olabildiğini belirtmişlerdir.

Vergi uyumu üzerinde etkili ekonomik faktörler ise gelir düzeyi, gelirin kaynağı, mükelleflerin gelir dağılımında adalet algısı, gibi makroekonomik değişkenlerdir. Crane ve Nourzad(1990), Kirchler (2007) gelir düzeyinin vergi uyumu üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında daha yüksek gelir seviyesine sahip bireylerin uyumsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Muehlbacher, vd. 2008 yılındaki çalışmalarında Gelirin görece olarak daha zor elde edildiği durumlarda vergi uyumunu yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda Erard (1993) çalışmasında, sermaye kazancı, kira, telif hakkı, işletme geliri elde eden vergi mükelleflerinin ortalama uyumsuzluk düzeyi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmektedir. Gioacchino ve Patriarca (2017) yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında vergi sisteminin regresif yapısının gelir dağılımını olumsuz etkilediği buna bağlı olarak vergi kaçaklarının artıp vergi uyumunun azaldığını tespit etmişlerdir.

Vergi uyumu üzerinde, Vergi idaresi kaynaklı olarak etkide bulunan faktörler ise, vergi oranları, cezalar, denetim ve vergi idaresinin uygulamalarıdır. Bu bağlamda Friedland, vd. tarafından 1978 yılında yapılan çalışmada vergi oranları düştüğünde mükelleflerin vergi uyumunun arttığı ve benzer bir çalışma olarak Gashi ve Kukaj'ın 2016 yılındaki çalışmalarında vergi oranları ile vergiden kaçınma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Allingham ve Sandmo (1972) beklenen fayda teorisi kapsamında vergi denetim olasılığı ve cezaların etkisi vergiye gönüllü uyumu etkilediğini tespit etmişlerdir. Slemrod ve Yitzhaki'de 2002 yılındaki çalışmalarında bu tespiti destekler niteliktedir. Söz konusu çalışmada vergi denetimlerindeki artışın vergi uyumunu olumlu etkilediği belirtilmiştir. Vergi uyumu üzerinde vergi idaresi kaynaklı bir diğer önemli faktör ise mükelleflerin vergi idaresine olan güvenidir. Nitekim Muehlbacher, vd. (2011) ve Durham vd. (2014) yılındaki çalışmalarında, mükelleflerin vergi idaresine olan güveni ile gönüllü vergi uyumu arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu tespit edilmişlerdir. Taylor(2003) ve Webley (2004) ise çalışmalarında, devletin ve vergi idaresini vergi mükelleflerine yönelik pozitif davranışlarının uyumluluk olasılığını artıracak sonucuna ulaşmışlardır.

Vergi uyumu üzerinde etkili olan bir diğer unsur ise siyasi/politik faktördür (Dell'Anno, 2009). Bu faktör kapsamında Mükelleflerin hukuku sistemine güvendikleri durumlarda vergi uyumunun arttığı tespit edilmiştir(Torgler,2004).

Vergi uyumunu sosyo-psikolojik etkileyenler açısından ele aldığımızda ise kültürel ve ahlaki öğelerin ağırlık kazandığını söyleyebiliriz. Vergi kültürü, vergi bilinci ve vergi ahlakı ile ilgili bir kavram olarak vergi uyumunun etkileyenleri arasında yer almaktadır. Vergi bilincine sahip olan bireylerde vergi kültür ve ahlakının var olduğu ve bu kapsamda vergi uyumunun da yüksek olduğunu tespit edildiği çalışmalarda kültürel farklılıkların vergi uyumunu etkilediği sonucuna varılmıştır (Togler ve Schnieder, 2004).

Garc'ia-Valiñnas, vd.(2012)yılındaki çalışmalarında vergiye gönüllü uyumun, kolektif davranma yeteneği ve toplumun işbirliğine yatkınlık kapasitesi ile yakından ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. İşbirliğine istekli olmak, gönüllü uyum ve buna bağlı olarak devlet işlemlerinin maliyetini

azaltabilmektedir. Söz konusu işbirliğinin üzerinde etkili olan faktörlerin başında ise sosyal normlar gelmektedir. Bu kapsamda bir bireyin ulusuna olan sadakatini ifade etmesi ve milletin yararına olması için yurtsever faaliyetlerde bulunma beklentisi, bir sosyal norm olarak görülebilir (Boyd ve Richerson, 2004). Bu kapsamda bu çalışmada yurtseverlik ve tüketici etnosentrizmin vergi uyumu üzerindeki etkisi incelenecektir.

### ***Yurtseverliğin Vergi Uyumuna Etkisi ve Tüketici Etnosentrizmin***

Yurtseverliğin özellikle savaş gibi olağanüstü dönemlerde kamu maliyesi üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Bu konuda literatürdeki ilk çalışmalardan biri olan Hill'in (1894) yılındaki çalışmasında Gelir vergisinin, demokratik bir ülkede özellikle savaş dönemlerinde vatanseverliğin etkilerine duyarlı olma avantajına sahip olduğunu belirtmiştir.

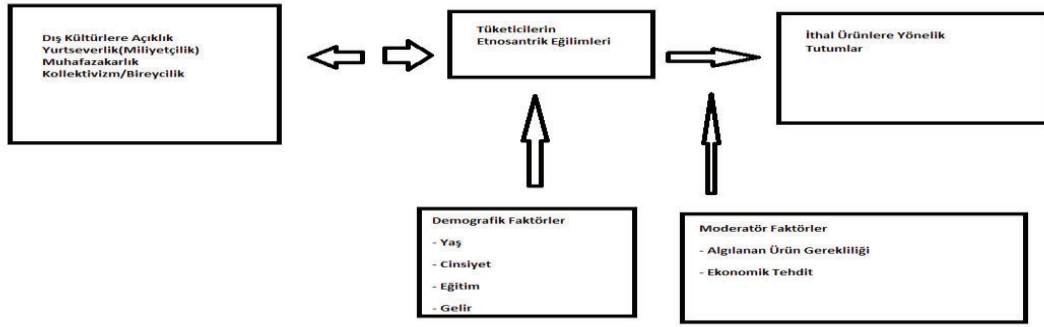
Vatanseverlik sosyal kimlik teorisi kapsamında belirli bir sosyal grubun üyeleri olarak tanımlanmaktadır (Tajfel, 1974). Bu aidiyet bir sosyal norm olarak milletin yararına olan faaliyetlerin gelişmesine (Boyd ve Richerson 2004) ve bu kapsamda vergiye gönüllü uyumun sağlanmasına hizmet edebilmektedir. Nitekim literatürde yer alan az sayıda çalışmada vatanseverlik ve vergi uyumu arasındaki ilişki farklı yöntemlerle incelenmiştir. Örneğin Slemrod (2007) yılındaki çalışmasında özellikle savaş dönemlerinde vatanseverlik ve vergi uyumu arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespitinde bulunmuştur. Gangl, vd.'nin 2015 yılında yaptıkları anket uygulamasına dayalı çalışmalarında vatanseverliğin vergi uyumu üzerinde psikolojik açıdan dolayı bir etkisinin olduğu sonucuna varmışlardır. Konrad ve Qari ise 2012 yılındaki çalışmalarında Uluslararası Sosyal Anket Programını kullanarak yaptıkları çalışmada vatanseverlik ve vergi uyumu arasında güçlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen sonuçlar bu çalışmanın temelini oluşturmuş ve vergi uyumunun tüketim milletçiliğinin spesifik bir boyutu olarak açıklanabilecek tüketici etnosentrizm ile ilişkisi incelenmiştir. Bu kapsamda bu aşamada öncelikle etnosentrizm kavramının kısaca açıklanmasında yarar vardır. Etnosentrizm kavramı ilk kez 1906 yılında Sumner tarafından oraya atılmış ve bireyin ait olduğu grubu her şeyin merkezine alması ve diğer her şeyi bu merkeze göre değerlendirmesi olarak tanımlanmıştır (Sharma vd., 1995).

Bu genel tanımlamaya ek olarak Etnosentrizm bazı spesifik özellikleri içerir. Bu özellikler:

- (1) çeşitli grupları ayırt etmek;
- (2) olayları grubun çıkarları doğrultusunda algılamak;
- (3) kendi grubunu evrenin merkezi olarak görmek ve yaşam tarzını diğerlerinden daha üstün bulmak;
- (4) diğer gruplardan şüphelenmek ve küçümsemek;
- (5) kendi grubunu üstün, güçlü ve dürüst olarak görmek;
- (6) diğer grupları aşağı, zayıf ve dürüst olmayan sorunlu kişiler olarak görmek, olarak belirlenmiştir (LeVine ve Campbell, 1972). Etnosentrizm genel kavramı tüketim davranışları kapsamında ele alındığında ise daha sınırlı bir tüketim etnosentrizmi kavramı doğmuştur. Bu çalışmanın da konusunu oluşturan tüketici etnosentrizmi uluslararası ticaret literatüründe, tüketicilerin yerli malları yabancı mallara tercih ettiği, ekonomide ithalatın yaygın olduğu durumlarda yerli malları tükettiği iddiasına dayanır (Shimp ve Sharma, 1987).

Bu iddia kapsamında, tüketici etnosentrizmi aşağıdaki özellikleri içerir:

- 1) Tüketici etnosentrizmi, Bireylerin ülkesine olan sevgi ve kaygı nedeni ile İthalatın zararlı etkilerine karşı ülkelerinin ekonomik çıkarların kontrolünü kaybetme korkusundan kaynaklanır.
- 2) Tüketici etnosentrizmi, yabancı ürün almamak konusunda niyeti veya istekliliği içerir. Nitekim Yüksek etnosentrik düzeye sahip olan tüketiciler, yabancı ürün satın almayı sadece bir ekonomik sorun olarak değil aynı zamanda ahlaki bir sorun olarak algılar.
- 3) Tüketici etnosentrizmi ithalata karşı kişisel bir önyargı düzeyini ifade eder (Sharma vd., 1995).



**Şekil 1. Etnosentrizm Kavramsal Modeli**

Bu özellikler doğrultusunda, Sharma vd. 1995 yılındaki çalışmalarında tüketici etnosentrizmin kavramsal modelini yukardaki şekilde görülen değişkenler kapsamında geliştirmişlerdir. Bireylerin tüketim davranışları üzerinde etkili olan ve söz konusu davranışı şekillendirebilen etnosentrizm tüketimi değiştirebildiği ölçüde vergi uyumunu da etkileyebilecektir. Yukarıda değinildiği üzere birçok çalışmada yurtseverliğin vergi uyumu üzerinde etkili olabileceği sonucuna varılmıştır. Günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerin vergi hasılatı içinde en büyük paya harcamalar üzerinden alınan dolaylı vergilerin sahip olduğu göz önüne alındığında, tüketimi davranışını, yerli mal ve ithal malı arasındaki tercihlerini değiştiren etnosentrizmin tüketim vergilerine uyumu da etkileyebileceği düşünülebilir. Bu kapsamda bu çalışmada tüketici etnosentrizm düzeyinin vergi uyumuna etkisi araştırılmıştır.

### İlgili Literatür

Slemrod (2007), Gangl vd.'nin 2015, Konrad ve Qari ise 2012 yılındaki çalışmalarında yurtseverlik(vatanseverlik) ve vergi uyumu arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Balabis vd. (2001), Sharma vd. (1995) ise etnosentrizm ve yurtseverlik arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu çalışmalarında vurgulamışlardır. Farklı değişkenler arasındaki söz konusu ilişkiler bu çalışmada etnosentrizm ile vergi uyumu arasında, vatanseverlik ve vergi uyumu arasındaki ilişkiye benzer bir ilişkinin olabileceği varsayımına yönlendirmiştir. Bu kapsamda bu çalışma (ulaşabildiğimiz kaynaklar ölçüsünde) tüketici etnosentrizmi ve vergi uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen ulusal ve uluslararası literatürdeki ilk çalışmadır. Türkiye özelinde vergi tutum ve davranışları(Muter vd.1993, Demir,1999), vergi kaçırmayı etkileyen faktörler(Saruç ve Sağbaş, 2004, Daştan 2011, Çiçek ve Herek, 2012) vergi algısı(Sağbaş ve Başoğlu, 2005, Cansız, 2006, Sağlam 2013), vergi ahlakı (Gökbunar vd, 2007, Demir, 2008, Organ ve Yeğen, 2013) konularında anket yöntemine başvurulmuş, vergi uyumunu etkileyen faktörlerin ise Özdemir ve Ayvalı'nın 2007 yılındaki çalışmalarında denetim ve cezalar, İpek ve Kaynar'ın 2009 yılındaki çalışmalarında devlete olan bağlılık, olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak Türkiye özelinde tüketici etnosentrizmi ve gönüllü vergi uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Türkiye'de vergi hasılatı içinde dolaylı vergilerin ağırlığı, vergi konusunun giderek harcamalar üzerine kayması, tüketim vergilerine uyumu önemli hale getirmektedir. Bu yapı çalışmanın yönlendiricisi olmuş ve tüketici etnosentrizmi ve gönüllü vergi uyumu arasındaki ilişki uluslararası ölçekler kapsamında hazırlanan anket ile analiz edilmiştir.

### Metodoloji

#### Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı ve tüketici etnosentrizmi ve gönüllü vergi uyumu arasındaki ilişkinin analizidir. Bu kapsamda çalışmada tüketici etnosentrizminin gönüllü vergi uyumu üzerinde etkili olan faktörlerin arasında yer alıp almadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.. Bu amaçla çalışmada ankete katılan tüketicilerin demografik özellikleri, etnosentrik eğilim düzeyleri ve vergi uyumu kapsamında gönüllü vergi uyumu davranışları incelenmiştir.



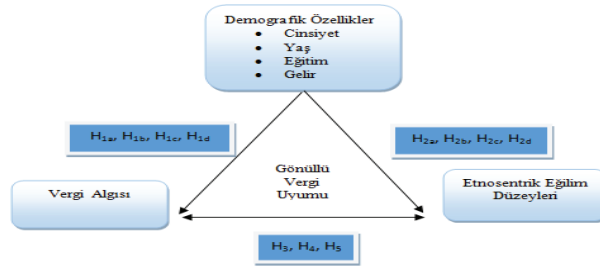
### Çalışmanın Ana Kütle ve Örnek Hacminin Hesaplanması

Çalışma sosyal medya tüketicileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Sosyal medya olarak Facebook kullanılmıştır. Türkiye’de 81 milyon nüfusun 54,3 milyonu internet kullanıcısıdır. 51 milyon kişi aktif olarak sosyal medya kullanırken 44 milyon kişi aktif mobil sosyal medya kullanmaktadır. 51 milyon aktif sosyal medya kullanıcısının %53’ü facebook kullanmaktadır. Dolayısıyla 2018 yılı itibarıyla ülkemizde 27 milyon 30 bin aktif facebook kullanıcısı kişi bulunmaktadır. Ülkemizde kadınların %36’sı, erkeklerin ise %64’ü Facebook kullanmaktadır. (<https://dijilopedi.com/2018-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>; <http://www.bykusmedya.com/facebook-turkiye-istatistikleri.html>). Çalışmamızın ana kütlelerini bu kitle oluşturmaktadır. Çalışmanın örnek hacmi %5 hata payı ve %95 güven aralığında oranlar yoluyla hesaplanmış olup; 379,88 kişi olarak belirlenmiştir. Hatalı anketlerin de olabileceği dikkate alınarak sosyal medyada yapılan 500 anketten geçerli olan 392 anket analize dahil edilmiştir.

### Çalışmanın Anket Formunun Hazırlanması

Anket 4 bölüm ve 32 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölüm ankete katılanların cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir düzeylerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli dört sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm ankete katılan tüketicilerin gönüllü vergi uyumunu belirlemeye yönelik “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” arasında değişen 5’li likert ölçeğine göre belirlenmiş 4 ifadeden oluşmaktadır. İfadelerin belirlenmesinde Kirchler ve Wahl (2010).çalışmalarından yararlanılmıştır. Üçüncü bölüm ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeylerini belirlemeye yönelik olarak “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” arasında değişen 5’li likert ölçeğine göre belirlenmiş 14 ifadeden oluşmaktadır. İfadelerin belirlenmesinde Kirchler ve Wahl (2010).çalışmalarından yararlanılmıştır. Dördüncü bölüm ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik olarak “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” arasında değişen 5’li likert ölçeğine göre belirlenmiş 10 ifadeden oluşmaktadır. İfadelerin belirlenmesinde Shimp ve Sharma (1987) çalışmalarından yararlanılmıştır.

### Çalışmanın Modeli



Şekil 2: Gönüllü Vergi Uyum Kavramsal Modeli

Şekil 2’de yer alan model incelendiğinde, ankete katılan tüketicilerin demografik özelliklerine göre sahip oldukları vergi uyum düzeyleri ile etnosentrik eğilim düzeylerinin gönüllü vergi uyumu düzeylerini oluşturduğu görülmektedir. Etnosentrik eğilim düzeyleri düşük, orta ve yüksek olarak 3’e ayrılmaktadır. Ayrıca ankete katılan tüketiciler etnosentrik eğilim düzeyi ölçeğine göre, yerli ürün satın alma tercihinde bulunan, ithal ürüne tepki gösteren ve yurtsever olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır.

Çalışma modeline göre geliştirilen hipotezler aşağıda yer almaktadır:

- H1a: Tüketicilerin cinsiyetlerine göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.
- H1b: Tüketicilerin yaşlarına göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.
- H1c: Tüketicilerin eğitim düzeylerine göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.
- H1d: Tüketicilerin gelir düzeylerine göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.
- H2a: Tüketicilerin cinsiyetlerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.
- H2b: Tüketicilerin yaşlarına göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.

- H2c: Tüketicilerin eğitim düzeylerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.  
H2d: Tüketicilerin gelir düzeylerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.  
H3: Tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile vergi uyum düzeyleri arasında ilişki vardır.  
H4: Tüketicilerin vergi uyum düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında ilişki vardır.  
H5: Tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında ilişki vardır.

### **Çalışmanın Bulguları**

Çalışma verileri anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Anket verileri SPSS 17.0 paket programında değerlendirilmiştir. Ankete katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistiklerden yüzde ve frekans değerleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

**Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri**

Cinsiyet	n	%	Eğitim	n	%	Yaş	n	%	Gelir	n	%
Kadın	175	44,6	İlkokul	16	4,1	18-24	134	34,2	1000TL'den az	101	25,8
Erkek	217	55,4	Ortaokul	9	2,3	25-34	125	31,9	1000-2999 TL	126	32,1
Toplam	392	100,0	Lise	65	16,6	35-44	81	20,7	3000-4999 TL	136	34,7
			Yüksekokul	41	10,5	45-54	37	9,4	5000-5999 TL	22	5,6
			Lisans	227	57,9	55-64	9	2,3	7000+	7	1,8
			Yüksek Lisans	23	5,9	65+	6	1,5	Toplam	392	100,0
			Doktora	11	2,8	Toplam	392	100,0			
			Toplam	392	100,0						

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %55'inin Erkek, %45'inin Kadın olduğu, katılımcıların %66'sının 35 yaşın altında, %34'ünün 35 yaşın üzerinde oldukları, katılımcıların %67'sinin en az lisans düzeyinde eğitime sahip oldukları, katılımcıların %58'inin 3000 TL'nin altında, %42'sinin ise 3000 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

### **Katılımcıların Etnosentrik Eğilim Düzeylerinin Belirlenmesi**

Çalışmada katılımcıların etnosentrik eğilim düzeylerini belirleyebilmek amacıyla Likert Ölçeğine göre gruplandırma yapılmıştır. 1: Kesinlikle Katılmıyorum ve 2: Katılmıyorum düşük etnosentrik düzey, 3: Kararsızım orta etnosentrik düzey, 4: Katılıyorum ve 5: Kesinlikle Katılıyorum yüksek etnosentrik düzey olarak belirlenmiştir. 3 değeri 1 ve 2 ile 4 ve 5 değerlerine eşit mesafede olup her iki taraftan 0,5 birim alınmış ve düşük etnosentrik eğilim için 1-2,5 aralığı, orta etnosentrik eğilim için 2,5-3,5 aralığı, yüksek etnosentrik eğilim için 3,5-5 aralığı belirlenmiştir. Çalışmada etnosentrik eğitim düzeyini belirleyebilmek için Cetscale ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte yer alan 17 ifadenin 10 ifadesi çalışma kapsamında kullanılmıştır. Buna göre Likert ölçeğine göre belirlenen etnosentrizm düzeyinin en yüksek düzeyi 5 olarak kabul edilirse çalışmada alınabilecek en yüksek etnosentrik puan  $10 \times 5 = 50$ 'dir. Çalışmanın Düşük etnosentrik puanı  $10 \times 2,5 = 25$  puan, orta etnosentrik puanı  $10 \times 3,5 = 35$  olarak hesaplanmıştır. Aşağıdaki tabloda katılımcıların etnosentrizm düzeylerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır:

**Tablo 2: Katılımcıların Etnosentrik Eğilim Düzeyi Ortalamaları**

CETSCALE	1	2	3	4	5	Mean	Stand. Sapma
İthal mallar yerine Türk malını kullanmalıyız.	21	24	53	82	212	<b>4,1224</b>	1,17967
Her zaman ithal mallara engel konulmalıdır.	55	120	116	45	56	<b>2,8138</b>	1,23401
İthal malların ülkeye girişini engellemek için yüksek vergiler uygulanmalıdır.	51	99	96	66	80	3,0638	1,32592
İthal mallarını almak ülkemizde işsizliğe neden olur.	32	68	95	99	98	3,4158	1,25845
Zorunlu olmadığı sürece ithal mallar satın alınmamalıdır.	23	45	63	130	131	3,7679	1,19662
Ucuz dahi olsa ithal mallar satın alınmamalıdır.	50	87	96	75	84	3,1429	1,32842
Sadece ülkemizde bulunmayan malların ithali mümkün olmalıdır.	30	56	67	122	117	3,6122	1,25828

Türk malı her zaman ilk ve son tercih olmalıdır.	38	65	73	105	111	3,4745	1,31657
İthal malları satın almak doğru değildir.	73	94	113	56	56	2,8163	1,29209
Türk malları ithal mallara oranla düşük vergilendirilmelidir.	20	25	52	101	194	4,0816	1,15697
CETSCORE TOPLAM						34,3112	12,547
CETSCALE GENEL ORTALAMA						3,43112	1,2547

Tablo 2'nin verileri incelendiğinde, katılımcıların etnosentrik eğilim düzeyi ortalamalarına göre etnosentrik düzeyleri 50 puan üzerinden 34,3 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışmaya katılan bireylerin genel etnosentrik eğilimlerinin orta düzeyli olduğu söylenebilir. Katılımcıların gruplandırılmış etnosentrik eğilim düzeyleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

**Tablo 3: Katılımcıların Etnosentrik Eğilim Düzeyleri**

Etnosentrik Eğilim Düzeyi	n	%
Düşük Etnosentrik	64	16,3
Orta Etnosentrik	148	37,8
Yüksek Etnosentrik	180	45,9
Toplam	392	100,0

Tablo 3'ün verileri incelendiğinde ankete katılan bireylerin %16'sının düşük, %38'inin orta ve %46'sının yüksek etnosentrik eğilim düzeylerine sahip oldukları söylenebilir. Çalışma kapsamında ankete katılan bireylerin demografik özelliklerine göre etnosentrik eğilim düzeyi verileri analiz edilmiş olup aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

**Tablo 4: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Etnosentrik Eğilim Düzeyleri**

Cinsiyet			
Etnosentrik Düzey	n	%	
Düşük	Kadın	16	25,0
	Erkek	48	75,0
	Toplam	64	100,0
Orta	Kadın	62	41,9
	Erkek	86	58,1
	Toplam	148	100,0
Yüksek	Kadın	97	53,9
	Erkek	83	46,1
	Toplam	180	100,0

Gelir			
Etnosentrik Düzey	n	%	
Düşük	1000 TL'den az	19	29,7
	1000-2999 TL	14	21,9
	3000-4999 TL	25	39,1
	5000-6999 TL	4	6,3
	7000 TL'den fazla	2	3,1
	Total	64	100,0
	1000 TL'den az	32	21,6
Orta	1000-2999 TL	48	32,4
	3000-4999 TL	56	37,8
	5000-6999 TL	9	6,1
	7000 TL'den fazla	3	2,0
	Total	148	100,0
	1000 TL'den az	50	27,8
	1000-2999 TL	64	35,6
Yüksek	3000-4999 TL	55	30,6
	5000-6999 TL	9	5,0
	7000 TL'den fazla	2	1,1
	Total	180	100,0

Yaş			
Etnosentrik Düzey	n	%	
Düşük	18-24	19	29,7
	25-34	22	34,4
	35-44	14	21,9
	45-54	6	9,4
	55-64	2	3,1
	65+	1	1,6
Orta	Toplam	64	100,0
	18-24	45	30,4
	25-34	54	36,5
	35-44	34	23,0
	45-54	11	7,4
	55-64	2	1,4
Yüksek	65+	2	1,4
	Toplam	148	100,0
	18-24	70	38,9
	25-34	49	27,2
	35-44	33	18,3
	45-54	20	11,1
Yüksek	55-64	5	2,8
	65+	3	1,7
	Toplam	180	100,0

Eğitim			
Etnosentrik Düzey	n	%	
Düşük	İlkokul	1	1,6
	Ortaokul	5	7,8
	Lise	9	14,1
	Yüksekokul	7	10,9
	Lisans	34	53,1
	Yükseklisans	5	7,8
	Doktora	3	4,7
Orta	Toplam	64	100,0
	İlkokul	4	2,7
	Lise	24	16,2
	Yüksekokul	18	12,2
	Lisans	85	57,4
	Yükseklisans	10	6,8
	Doktora	7	4,7
Yüksek	Toplam	148	100,0
	İlkokul	11	6,1
	Ortaokul	4	2,2
	Lise	32	17,8
	Yüksekokul	16	8,9
	Lisans	108	60,0
	Yükseklisans	8	4,4
Doktora	1	0,6	
Toplam	180	100,0	



Tablo 4’te yer alan cinsiyete göre ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri incelendiğinde, düşük ve orta etnosentrik eğilim düzeylerine sahip tüketiciler arasında erkek tüketicilerin oranının, yüksek etnosentrik eğilim düzeyine sahip tüketiciler arasında ise kadın tüketicilerin oranının diğerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, cinsiyete göre etnosentrik eğilim düzeyleri incelendiğinde erkek tüketicilerin düşük ve orta, kadın tüketicilerin ise yüksek etnosentrik eğilim düzeylerine sahip oldukları söylenebilir. Demografik özelliklere göre tüketicilerin vergi uyum düzeyleri ile etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark olup olmadığına ilişkin hipotez testi sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

**Tablo 5: Tüketicilerin Demografik Özelliklerine Göre Vergi Uyum Düzeyi Ortalamaları ile Etnosentrik Eğilim Düzeyi Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Anova Analizi**

Cinsiyet	n	Vergi Uyum			Etnosentrik Düzey		
		Ortalama	SS		Ortalama	SS	
Kadın	175	3,8078	0,58163		3,6251	0,76259	
Erkek	217	3,8127	0,72880		3,2747	0,95967	
Toplam	392	3,8105	0,66632		3,4311	0,89331	
		F	df	Sig.	F	df	Sig.
		0,005	1	0,942	15,464	1	0,000
Yaş	n	Vergi Uyum			Etnosentrik Düzey		
		Ortalama	SS		Ortalama	SS	
18-24	134	3,7697	0,74528		3,4993	0,83391	
25-34	125	3,7377	0,63809		3,3408	0,88062	
35-44	81	3,8589	0,60017		3,3235	0,96024	
45-54	37	4,0116	0,55341		3,6351	0,94022	
55-64	9	4,0635	0,52422		3,9000	0,97852	
65+	6	3,9643	0,88381		3,2833	0,88185	
Toplam	392	3,8105	0,66632		3,4311	0,89331	
		F	df	Sig.	F	df	Sig.
		1,491	5	0,192	1,246	5	0,167
Eğitim	n	Vergi Uyum			Etnosentrik Düzey		
		Ortalama	SS		Ortalama	SS	
İlkokul	16	4,1250	0,74619		4,1125	1,00258	
Ortaokul	9	3,8730	0,68024		2,9111	1,14504	
Lise	65	3,7198	0,76362		3,5200	0,91245	
Yüksekokul	41	3,7474	0,63870		3,3512	0,81121	
Lisans	227	3,8241	0,64469		3,4515	0,86890	
Yükseklisans	23	3,8975	0,58381		3,1870	0,79504	
Doktora	11	3,6104	0,59192		2,7273	0,69006	
Toplam	392	3,8105	0,66632		3,4311	0,89331	
		F	df	Sig.	F	df	Sig.
		1,118	6	0,351	3,825	6	0,001
Gelir	n	Vergi Uyum			Etnosentrik Düzey		
		Ortalama	SS		Ortalama	SS	
1000 TL'den az	101	3,7963	0,72283		3,4396	0,87385	
1000-2999 TL	126	3,7126	0,67615		3,5302	0,89409	
3000-4999 TL	136	3,9144	0,58778		3,3441	0,85434	
5000-6999 TL	22	3,8247	0,66450		3,4636	1,07373	
7000 TL'den fazla	7	3,7143	0,95920		3,1143	1,29026	
Toplam	392	3,8105	0,66632		3,4311	0,89331	
		F	df	Sig.	F	df	Sig.
		1,566	4	0,183	0,939	4	0,441

Tablo 5’in verileri incelendiğinde, demografik özellikler arasında yer alan cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim düzeyine göre ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeyleri arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde fark olmadığı belirlenmiştir. Buna göre  $H_{1a}$ ,  $H_{1b}$ ,  $H_{1c}$  ve  $H_{1d}$  hipotezleri reddedilmiştir. Demografik özellikler arasında yer alan yaş ve gelir düzeylerine göre ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde fark olmadığı, ancak cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde fark olduğu belirlenmiştir. Cinsiyete göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasındaki fark incelendiğinde Kadın tüketicilerin(3,6251) Erkek tüketicilere(3,2747) göre daha

yüksek etnosentrik eğilim düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Eğitim düzeylerine göre ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri incelendiğinde ilkököl mezunu tüketicilerin(4,1125) diğer eğitim düzeylerinden daha yüksek etnosentrik eğilim düzeylerine sahip oldukları söylenebilir. Buna göre  $H_{2b}$  ve  $H_{2d}$  hipotezleri  $p<0,005$  anlamlılık düzeyinde reddedilirken,  $H_{2a}$  ve  $H_{2c}$  hipotezleri  $p<0,005$  anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir. Aşağıdaki tablolarda çalışma modelindeki  $H_3$ ,  $H_4$  ve  $H_5$ 'e ilişkin analiz sonuçları yer almaktadır.

**Tablo 6: Tüketicilerin Etnosentrik Eğilim Düzeyleri ile Vergi Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Regresyon Analizi**

**Model Özeti<sup>b</sup>**

Model	R	R <sup>2</sup>	Düzeltilmiş R <sup>2</sup>	Tahmini $\sigma$	Durbin-Watson
1	,220 <sup>a</sup>	,048	,046	,65081	1,598

a. Belirleyiciler: (Sabit), Etnosentrik Eğilim Düzeyi

B Bağımlı Değişken: Vergi Uyum Düzeyi

**ANOVA<sup>a</sup>**

Model	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
1 Regression	8,408	1	8,408	19,850	,000 <sup>b</sup>
Residual	165,188	390	,424		
Toplam	173,596	391			
Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Sabit)	3,247	,131		24,860	,000
Etnosentrik Eğilim Düzeyi	,164	,037	,220	4,455	,000

Tablo 6'nın verileri incelendiğinde ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile vergi uyum düzeyleri arasında  $p<0,005$  anlamlılık düzeyinde ve F istatistiğinin değerine göre (sig.0,000) ilişki olduğu görülmektedir. Bağımlı değişkendeki %4,8'lik değişimin bağımsız değişken tarafından açıklandığı görülmektedir. Modelde yer alan katsayıların tahmin değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri incelendiğinde aşağıdaki model geliştirilebilir:

$$y = 3,247 + 0,164x \quad (1)$$

Bu modele göre; y vergi uyum düzeyini, x ise etnosentrik eğilim düzeyini ifade etmektedir. Ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeylerindeki bir birimlik artışın, vergi uyum düzeylerinde %16,4 oranında artış sağlayacağı söylenebilir. Bu katsayıya ilişkin t değeri her düzeyde anlamlı bulunduğundan (Sig.0,000) etnosentrik eğilim düzeyi katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu verilere göre  $H_3$  hipotezi kabul edilmiştir. Aşağıdaki tabloda ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeyleri ile gönüllü vergi arasındaki ilişkiye dair gerçekleştirilen regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

**Tablo 7: Tüketicilerin Vergi Uyum Düzeyleri ile Gönüllü Vergi Uyumunu Arasındaki İlişkiye Dair Regresyon Analizi**

**Model Summary<sup>b</sup>**

Model	R	R <sup>2</sup>	Düzeltilmiş R <sup>2</sup>	Tahmin Edilen $\sigma$	Durbin-Watson
1	,437 <sup>a</sup>	,191	,189	,85887	1,897

a. Belirleyiciler: (Sabit), Vergi Uyum Düzeyi

b. Bağımlı Değişken: Gönüllü Vergi Uyum

**ANOVA<sup>a</sup>**

Model	Karelerin Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
1 Regression	68,007	1	68,007	92,192	,000 <sup>b</sup>
Residual	287,689	390	,738		
Toplam	355,696	391			
Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.

	B	Standart Hata	Beta		
1 (Sabit)	1,195	,252		4,738	,000
Vergi Uyum Düzeyi	,626	,065	,437	9,602	,000

Tablo 7'nin verileri incelendiğinde, ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeyleri ile gönüllü vergi uyumu arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde ve F istatistiğinin değerine göre (sig.0,000) ilişki olduğu görülmektedir. Bağımlı değişkendeki %19,1'lik değişimin bağımsız değişken tarafından açıklandığı görülmektedir. Modelde yer alan katsayıların tahmin değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri incelendiğinde aşağıdaki model geliştirilebilir:

$$y = 1,195 + 0,626x \quad (2)$$

Bu modele göre; y gönüllü vergi uyumunu, x ise vergi uyum düzeyini ifade etmektedir. Ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeylerindeki bir birimlik artışın, gönüllü vergi uyumu düzeylerinde %62,6 oranında artış sağlayacağı söylenebilir. Bu katsayıya ilişkin t değeri her düzeyde anlamlı bulunduğundan (Sig.0,000) vergi uyum düzeyi katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu verilere göre  $H_4$  hipotezi kabul edilmiştir. Aşağıdaki tabloda ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile gönüllü vergi uyumu arasındaki ilişkiye dair gerçekleştirilen regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

**Tablo 8: Tüketicilerin Etnosentrik Eğilim Düzeyleri ile Gönüllü Vergi Uyumu Arasındaki İlişkiye Dair Regresyon Analizi**

Model Summary<sup>b</sup>

Model	R	R <sup>2</sup>	Düzeltilmiş R <sup>2</sup>	Tahmin Edilen $\sigma$	Durbin-Watson
1	,047 <sup>a</sup>	,002	,000	,95394	1,854

a. Belirleyiciler: (Sabit), Etnosentrik Eğilim Düzeyi

b. Bağımlı Değişken: Gönüllü Vergi Uyum

ANOVA<sup>a</sup>

Model	Karelerin Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
1 Regression	,795	1	,795	,874	,350 <sup>b</sup>
Residual	354,901	390	,910		
Toplam	355,696	391			
Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar	Standart Hata	Beta	t	Sig.
1 (Sabit)	3,406	,191		17,792	,000
Etnosentrik Eğilim Düzeyi	,050	,054	,047	,935	,350

Tablo 8'in verileri incelendiğinde, ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeyleri ile gönüllü vergi uyumu arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde ve F istatistiğinin değerine göre (sig.0,350) ilişki olmadığı görülmektedir. Modelde yer alan katsayıların tahmin değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri incelendiğinde aşağıdaki model geliştirilebilir:

$$y = 3,406 + 0,050x \quad (3)$$

Bu modele göre; y gönüllü vergi uyumunu, x ise etnosentrik eğilim düzeyini ifade etmektedir. Ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeylerindeki bir birimlik artışın, gönüllü vergi uyumu düzeylerinde ancak %5'lik oranında artış sağlayacağı söylenebilir. Bu katsayıya ilişkin t değeri her düzeyde anlamlı bulunduğundan (Sig.0,000) etnosentrik eğilim düzeyi katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. ancak F istatistiğinin değerine göre ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında  $p < 0,005$  düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Regresyon modeli her ne kadar model katsayıları anlamlı bulunsun da F istatistiğine göre  $p < 0,005$  düzeyinde anlamlı olmadığından  $H_5$  hipotezi reddedilmiştir.

#### **Gönüllü Vergi Uyumunu Etkileyen Faktörlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler**

Çalışmanın bu bölümünde ankete katılan tüketicilerin gönüllü vergi uyumunu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla Faktör Analizi'nden yararlanılmıştır. Faktör analizi, gönüllü vergi uyumunu etkileyen faktör yapısının kantitatif olarak doğrulanması amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla faktör analizinden önce faktörlere ilişkin değişkenlerin içsel güvenilirliklerinin test edilmesi gerekmektedir. Ankete katılan tüketicilerin gönüllü vergi uyumunu etkileyen faktörler çalışmanın modelinde yer alan vergi uyumu ve etnosentrik eğilim düzeyleri olarak belirlenmiştir. Etnosentrik eğilim düzeyleri ithal ürüne tepki yurtseverlik ve yerli ürün satın alma tercihi olmak üzere üç grup altında değerlendirilmiştir. Bu faktörlerin her birinin içsel güvenilirlikleri test edilerek aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

**Tablo 9: Vergi Uyum ve Etnosentrizm Düzeylerine İlişkin Ölçeklerin Güvenilirlik Değerleri**

Ölçekler	Ölçüm Aralığı	İfade Sayısı	Cronbach Alfa Değeri %
Vergi Uyum	5'li Likert Tipi Ölçek	14	84,4
İthal Ürüne Tepki	5'li Likert Tipi Ölçek	4	78,8
Yurtseverlik	5'li Likert Tipi Ölçek	3	75,2
Yerli Ürün Satın Alma Tercihi	5'li Likert Tipi Ölçek	3	70,5

Tablo 9'da yer alan dört faktör tarafından açıklanan toplam güvenilirlik %86,6 olarak hesaplanmıştır. Bu anlamda ankete katılan tüketicilerin gönüllü vergi uyumunu etkileyen faktörlerin güvenilir olduğu söylenebilir. Güvenilirlik analizi sonrasında, vergi uyumunu etkileyen faktör yapısının kantitatif olarak doğrulanması amacıyla faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizinin uygunluğu için KMO(Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterliliği ölçüsünün değeriyle test edilmiştir. KMO, örneklem yeterliliğini ölçen bir oran olup, bu oranın %60'ın üzerinde olması arzu edilir(Nakip, 2013:518). Çalışmada KMO değeri %89,0 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçekte yer alan değişkenlerin faktör analizine uygun olduğunu ifade etmektedir. Tablo 10'da faktör analizi sonuçları yer almaktadır:

**Tablo 10: Tüketicilerin Gönüllü Vergi Uyumunu Etkileyen Faktörler**

Vergi Uyum	F1 $\alpha=84,4$	F2 $\alpha=78,8$	F3 $\alpha=75,2$	F4 $\alpha=70,5$
Vergi ödeyerek yaptığının doğru olduğunu bilirim.	0,886			
Vergi ödemek bir Vatandaşlık görevidir.	0,871			
Vergi toplumsal iyiliktir ve buna katkıda bulunmak isterim.	0,815			
Vergi ödeyerek ülkemi ve vatandaşlarımı desteklerim.	0,814			
Vergi tüm mükellefler arasında adil dağılmaktadır.	0,802			
6.6	0,788			
Vergiye tam ve zamanında ödemediğim takdirde faiz ve ceza ödeyeceğimi bilirim.	0,778			
Vergi kaçırma cezasının çok ağır olduğunu bilirim.	0,766			
Vergimi zamanında ederim çünkü denetleneceğimi bilirim.	0,757			
Vergi ödeme konusunda kendimi zorunlu hissederim.	0,753			
Vergi ahlaki bir konudur.	0,746			
Ödenen vergiler, kamu hizmetlerinin finansmanı için kullanılır.	0,658			
Diğer vergi mükelleflerinin dürüstçe beyan ve ödeme yaptıklarına inanıyorum.	0,611			
Vergi kanuni bir yükümlülüktür.	0,423			
<b>İthal Ürüne Tepki</b>				
İthal malların ülkeye girişini engellemek için yüksek vergiler uygulanmalıdır.		0,802		

Türk malları ithal mallara oranla düşük vergilendirilmelidir.		0,757		
Zorunlu olmadığı sürece ithal mallar satın alınmamalıdır.		0,728		
Her zaman ithal mallara engel konulmalıdır.		0,671		
<b>Yurtseverlik</b>				
Ucuz dahi olsa ithal mallar satın alınmamalıdır.			0,773	
İthal malları satın almak doğru değildir.			0,732	
İthal malların almak ülkemizde işsizliğe neden olur.				
<b>Yerli Ürün Satın Alma Tercihi</b>				
Türk malı her zaman ilk ve son tercih olmalıdır.				0,716
Sadece ülkemizde bulunmayan malların ithali mümkün olmalıdır.				0,616
İthal mallar yerine Türk malını kullanmalıyız.				0,534
<b>Kaiser Meyer Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçüsü</b>	0,842 $\chi^2=1665,739$ df 276 Sig. 0,000			

Faktör analizi temel bileşenler analizi ve varimax dikey döndürme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Faktör analizinde kullanılacak değişkenlerin normal dağılıma uygunluğuna bakmak amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri gözden geçirilmiş ve değerlerin yaklaşık olarak -1 ve +1 arasında olduğu ve verilerin normal dağılıma uygun olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda içsel güvenilirlikleri test edilen dört faktörün özdeğerlerinin 1'in üzerinde olduğu ve faktör yapılarının kantitatif olarak doğrulandığı görülmüştür. “Vergi Uyum Düzeyi”nden oluşan Faktör 1 toplam varyansın %25,5’ini, “İthal Ürüne Tepki”den oluşan Faktör 2 toplam varyansın %17,44’ünü, yurtseverlikten oluşan Faktör 3 toplam varyansın %7,73’ünü, “Yerli Ürün Satın Alma Tercihi”nden oluşan Faktör 4 toplam varyansın %5,38’ini açıklamaktadır. Faktör analizi sonucunda ankete katılan tüketicilerin gönüllü vergi uyumları üzerinde en etkili faktörün vergi uyum düzeyleri olduğu belirlenmiştir. Diğer etkili olan faktörler ise sırasıyla, ithal ürüne tepki, yurtseverlik ve yerli ürün satın alma tercihidir.

Aşağıdaki tabloda çalışma modeline uygun olarak geliştirilen hipotezlerin kabul/ret durumları özetlenmektedir:

**Tablo 11: Hipotez Testi Özet Tablosu**

Hipotezler	Kabul/Ret P<0,005
H <sub>1a</sub> : Tüketicilerin cinsiyetlerine göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.	Ret
H <sub>1b</sub> : Tüketicilerin yaşlarına göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.	Ret
H <sub>1c</sub> : Tüketicilerin eğitim düzeylerine göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.	Ret
H <sub>1d</sub> : Tüketicilerin gelir düzeylerine göre vergi uyum düzeyleri arasında fark vardır.	Ret
H <sub>2a</sub> : Tüketicilerin cinsiyetlerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.	Kabul
H <sub>2b</sub> : Tüketicilerin yaşlarına göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.	Ret
H <sub>2c</sub> : Tüketicilerin eğitim düzeylerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.	Kabul
H <sub>2d</sub> : Tüketicilerin gelir düzeylerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark vardır.	Ret
H <sub>3</sub> : Tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile vergi uyum düzeyleri arasında ilişki vardır.	Kabul
H <sub>4</sub> : Tüketicilerin vergi uyum düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında ilişki vardır.	Kabul
H <sub>5</sub> : Tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında ilişki vardır.	Ret



Hipotez testi sonuçları incelendiğinde, ankete katılan tüketicilerin demografik özelliklerinden cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir düzeylerine göre vergi uyum düzeyleri arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde fark olmadığı belirlenmiştir. Tüketicilerin cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde fark olduğu belirlenirken, yaş ve gelir düzeylerine göre herhangi bir fark olmadığı görülmektedir. Bu durumda tüketicilerin vergi uyum düzeylerinin demografik özelliklerine göre farklı olmadığı belirlenirken, etnosentrik eğilim düzeylerinin cinsiyet ve eğitim düzeyine göre farklılaştığı söylenebilir. Ankete katılan tüketicilerin etnosentrik eğilim düzeyleri ile vergi uyum düzeyleri arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde ilişki olduğu belirlenirken, gönüllü vergi uyumları arasında  $p < 0,005$  anlamlılık düzeyinde ilişki olmadığı belirlenmiştir. Tüketicilerin gönüllü vergi uyumları etnosentrik eğilim düzeyleri ile ilişkili değildir şeklinde ifade edilebilir. Hipotez testi sonuçlarına göre ayrıca, ankete katılan tüketicilerin vergi uyum düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Özetle, ankete katılan tüketicilerin cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre etnosentrik eğilim düzeylerinin değiştiği, ancak etnosentrik eğilim düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında bir ilişki bulunmazken, vergi uyum düzeyleri ile gönüllü vergi uyumları arasında ilişki olduğu söylenebilir.

### Sonuç

Çalışmada ankete katılan bireyler düşük, orta ve yüksek etnosentrik eğilim düzeylerine göre sınıflandırılmış ve çalışma bulgularına göre, ankete katılan bireylerin genel etnosentrik eğilimlerinin orta düzeyli olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre etnosentrik eğilim düzeyleri incelendiğinde, yüksek etnosentrik eğilim düzeyine sahip olanlar arasında kadın katılımcıların, düşük ve orta etnosentrik eğilim düzeyine sahip olanlar arasında ise erkek katılımcıların oranlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Çalışmada ayrıca katılımcıların demografik özelliklerine göre vergi algı düzeyleri ile etnosentrik eğilim düzeyleri arasında fark olup olmadığı incelenmiş olup, katılımcılar arasında vergi algı düzeyleri açısından cinsiyet, yaş, gelir ve eğitimlerine göre fark olmadığı, ancak etnosentrik eğilim düzeyleri arasında yaş ve gelir dışında cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre fark olduğu belirlenmiştir. Kadın katılımcıların etnosentrik eğilim düzeylerinin erkek tüketicilere göre, ilköğretim mezunu olan katılımcıların ise diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek etnosentrik eğilim düzeylerine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çalışma modeline göre katılımcıların etnosentrik eğilim düzeyleri ile vergi algı düzeyleri arasındaki ilişki regresyon analiziyle test edilmiş olup, ankete katılan katılımcıların vergi algı düzeyleri ile etnosentrik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, etnosentrik eğiliminin vergi algı düzeyi ile ilişkili olduğu ifade edilebilir. Çalışmada ayrıca vergi algı düzeyleri ile gönüllü vergi uyumu arasındaki ilişki regresyon analiziyle test edilerek, ankete katılan katılımcıların vergi algı düzeyleri ile gönüllü vergi uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda etnosentrizm ile gönüllü vergi uyumu arasında doğrudan bir ilişki olmadığı, etnosentrizmin vergi algısını etkileyerek gönüllü vergi uyumu üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Ankete katılan katılımcıların gönüllü vergi uyumu üzerinde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda dört faktör belirlenmiştir. Bu faktörler arasında vergi algısı ilk faktör olarak yer alırken ikinci, üçüncü ve dördüncü faktörler etnosentrizm eğilim düzeyi faktörlerinden oluşmaktadır. Bu faktörler sırasıyla “ithal ürüne tepki”, “yurtseverlik” ve “yerli ürün satın alma tercihi” olarak sıralanabilir. Çalışma kapsamında gönüllü vergi uyumu üzerinde en önemli etkiye vergi algısı düzeyinin sahip olduğu ifade edilebilir.

Bu bulgular ışığında, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin temel mali sorunlarının başında gelen vergi boşluğu ile mücadelede önemli bir araç olan gönüllü vergi uyumunun artırılmasında bireylerin etnosentrik eğilimleri dikkate alınarak politika önerileri getirilebilir. Etnosentrik eğilimler kapsamında artan ithal ürüne tepki, yerli malı satın alma tercihlerindeki artış, ithal ve yerli malına olan talep esnekliklerini değiştirmekte, bu kapsamda bireylerin Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi ve Gümrük Vergisi gibi dolaylı vergilere olan algıları ve dolayısı ile gönüllü vergi uyumları olumlu etkilenebilmektedir.

## KAYNAKÇA

- Allingham, M.G., Sandmo, A.(1972), “Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis”, *Journal of Public Economics*, 1(3-4), 323-338
- Allingham, M.G., Sandmo, A.(1972), “Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis”, *Journal of Public Economics*, 183(49), 323-338.
- Balabanis, G., Diamantopoulos, A., Dentiste, R., Mueller, T. C.(2001), “The Impact of Nationalism, Patriotism and Internationalism on Consumer Ethnocentric Tendencies “, *Journal of International Business Studies*, 32(1), 157-175.
- Becker, G.(1968), “Crime and Punishment: An Economic Approach”, *Journal of Political Economy*, (73), 16-217..
- Boyd, R., Richerson, P.J.(2004), *The Origin and Evolution of Cultures*, Evolution and Cognition Series, Oxford University Press, USA.
- Cansız H.(2006), “Vergi Mükelleflerinin Veriyi Algılama Hakkındaki Görüşleri: Afyonkarahisar Örneği”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8 (2), 115-138.
- Coltclutter, C.T.(1983), “Tax Evasion and Tax Rates: An Analysis of Individual Returns”, *The Review of Economics and Statistics*, 65(3), 363-373.
- Crane, S. E., Nourzad, F.(1990), ‘Tax Rates and Tax Evasion: Evidence from California Amnesty Data”, *National Tax Journal*, 43(2), 189-199.
- Çicek, H.G., Herek, H.(2012), “Türkiye’de Vergi Suç ve Cezalarının Değerlendirilmesi: Antalya İli Örneği”, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 32(1), 311-342.
- Daştan, A.(2011), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Önlenmesindeki Rolü: Doğu Karadeniz Bölgesine Yönelik Bir Araştırma”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 181-206.
- Dell’anno, R.(2009), “Tax Evasion, Tax Morale and Policy Maker’s Effectiveness”, *The Journal of Sosoio Economics*, 38, 988-997.
- Demir, İ.C.(1999), *Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Davranışları*, Afyon İli Anket Çalışması, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Y.L. Tezi.
- Demir, İ.C.,(2008), *Vergi Ahlakı ve Belirleyenleri: Ege Bölgesi Örneği*, 9 Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Devos, K.(2005), “The Attitudes of Tertiary Students on Tax Evasion and the Penalties for Tax Evasion – A Pilot Study and Demographic Analysis”, *eJournal of Tax Research*, 3(2) 222-273.
- Durham, Y., Manly, T.S., Ritsema, C.(2014), “The Effects of Income Source Context and Income Level on Tax Compliance Decisions in a Dynamic Experiment”, *Journal of Economic Psychology*, 40, 220-233.
- Erard, B.(1993), “Taxation with Representation: An Analysis of the Role of Tax Practitioners in Tax Compliance”, *Journal of Public Economics*, 52(2) 163-197.
- Friedland, N., Maital, S., Rutenberg, A. (1978) “A Simulation Study of Income Tax Evasion, *Journal of Public Economics*, 10(1), 107-116.
- Gangl, K., Hofmann, E., Kirchler, E.(2015), “Tax Authorities with Tax payer: A Conception of Compliance in Social Dilemmas by Power and Trust”. *New Ideas in Psychology*, 37, 13-23.
- García-Valiñan, M. A., Macintyre, A., Torgler, B.(2012), “Volunteering, Pro-Environmental Attitudes and Norms”, *The Journal of Socio-Economics*, 41(4): 455-467.
- Gashı, M. Kukaj, H.(2016), “The Effect of Tax Rates on Fiscal Evasion and Avoidance”, *European Journal of Sustainable Development*, 5(1), 31-38.
- Gioacchino, D.D., Patriarca, F. (2017), “Tax Compliance, Income Distribution and Social Norms”, *Theoretical Economics Letters*, 2017, 7, 589-595.
- Gökbunar, A.R., Salim, S., Yanıkkaya H.(2007), “Türkiye’de Vergi Ahlakını Belirleyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma”, *Ekonomik Yaklaşım*, 18(63), 69-94.
- Hill, J.A.(1894), “The Civil War Income Tax”, *Quarterly Journal of Economics*, 8(4), 416-452.
- HMRC.(2018), *Measuring Tax Gaps*, 2018 Edition, Tax Gap Estimates For 2016-17, HMRC Press Office, HM Revenue and Customs.
- İpek, S. Kaynar, İ.(2009), “ Demografik Faktörlerin Vergi Uyumuna Etkisi: Bir Anket Çalışmasının Sonuçları”, *Maliye Dergisi*, 157, 116-130.

- Kirchle, E., Wahl, I. (2010), “ Tax Compliance Inventory TAX-I: Designing An Inventory For Surveys Of Tax Compliance”, *Journal of Economic Psychology*, 31, 331–346.
- Kirchler, E. (2007), *The Economic Psychology of Tax Behaviour*, Cambridge University Press, Austria.
- Konrad, A.K., Qari, S. (2012), “The Last Refuge of a Scoundrel? Patriotism and Tax Compliance”, *Economica* (2012) 79, 516–533.
- Levine, R. A., Campbell, D.T. (1972), *Ethnocentrism: Theories of Conflict, Ethnic Attitudes, and Group Behavior*. New York: Wiley.
- Lewis, A. (1982), “The Social Psychology of Taxation”, *British Journal of Social Psychology*, 21(2), 151-158.
- Muehlbacher, S., Kirchler, E., Hoelzl, E. Ashby, J., Berti, C., Job, J., Kemp, S., Peterlik, U., Lévy, C.R., Waldherr, K. (2008), “Hard Earned Income and Tax Compliance A Survey in Eight Nations”, *European Psychologist*, 13, 298-304.
- Muter, N.B., Sakınç, S., Çelebi, A. K. (1993), “Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışları Araştırması: Manisa İli Vergi Mükellefleri Üzerine Bir Anket Çalışması”, Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, Manisa.
- Nakip M. (2013), *Pazarlama Araştırmaları*, Ankara, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- <https://dijilopedi.com/2018-turkiye-internet-kullanım-ve-sosyal-medya-istatistikleri>
- OECD. (2014), *Measures of Tax Compliance Outcomes: A Practical Guide*, OECD Publishing.
- OECD. (2017), *The Changing Tax Compliance Environment and the Role of Audit*, OECD Publishing.
- Organ, İ., Yeğen, B. (2013) “Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 241-271.
- Otto, C., Donald, N., Schultz, J. (1987), “Taxpayer Attitudes Toward Tax Audit Risk”, *Journal of Economic Psychology*, 8(3), 299-309.
- Özdemir, A.K., Ayvalı, H. (2007), “Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş veya Fatura Alma Duyarlılığını Etkileyen Faktörler”, *Maliye Dergisi*, 153, 51-73.
- Rueggerer, D., King, E.W. (1992), “A study of the Effect of Age and Gender Upon Student Business Ethics”, *Journal of Business Ethics*, 11(3), 179-186.
- Sağbaş, İ., Başoğlu, A. (2005), “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergileri Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), 123-144.
- Sağlam, M. (2013), “Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Bilinci”, *Sosyoekonomi*, 19(19), 315-334.
- Saraçoğlu, F. (2008), “Yaş-Cinsiyet-Medeni Durum ve Eğitim Durumunun Vergiye Karşı Tutum Üzerine Etkilerinin Anket Sonuçları Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Karamanoğlu Mehmet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(15), 16-34.
- Saruç, N.T., Sağbaş, İ. (2003), “Vergi Etiğinin Ölçümü: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, V(1), 79-96.
- Saruç, N.T., Sağbaş, İ. (2004), “Mükelleflerin Vergi Eşitliğini Algılaması Vergi Kaçırma Eğilimi İlişkisi”, *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 482, 64-74.
- Saruç, T.N. (2013), Vergi Uyumu, İsa Sağbaş (Ed.), *Vergi Teorisi İçinde* (s.36-63), Açıköğretim Yayınları, Eskişehir.
- Selmerod, J. (1985). *The Return to Tax Simplification: An Econometric Analysis*, National Bureau of Economic Research Working Paper: 1756.
- Sharma, S., Shimp, T.A., Shin, J. (1995), “ Consumer Ethnocentrism: A Test of Antecedents and Moderators”, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 31(1), 26-37.
- Shimp, T., Sharma, S. (1987), “ Consumer Ethnocentrism: Construction and Validation of The CETSCALE”. *Journal of Marketing Research*, 24, 280–289.
- Selmerod, J. (2007), “Cheating Ourselves: The Economics of Tax Evasion”, *Journal of Economic Perspectives*, Volume 21(1), 25–48.
- Tajfel, H. (1974), “Social Identity and Intergroup Behaviour”, *Social Science Information*, 13, 65–93.

- Taylor, N.(2003), “Understanding Taxpayer Attitudes Through Understanding Taxpayer Identities” içinde, Valerie Braithwaite (ed), *Taxing Democracy: Understanding Tax Avoidance and Evasion*,71.
- Torgler, B, Schneider, F.(2009), “The Impact of Tax Morale and Institutional Quality on Shadow Economy”, *Journal of Economic Psychology*, 30(2), 228-245.
- Torgler, B.(2004), “Tax Morale in Asian Countries”, *Journal of Economic Psychology*, 15, 237-266.
- Torgler, B.(2007), *The Importance of Faith: Tax Morale : A Theoretical and Empirical Analysis*, Edward Elgar Publishing, Northampton,USA.
- Webley, P.(2003), “Tax Compliance By Business”, içinde, Hans Sjögren and Göran Skogh (eds), *New Perspectives on Economic Crime* , 95.
- Webley, P., Adams, C., Elffers, H.(2002). *VAT Compliance in the United Kingdom*, Working Paper No 41, Centre for Tax System Integrity.

**Research Article****Gönüllü Vergi Uyumunu Etkileyen Bir Faktör Olarak Etnosentrizm***Ethnocentrism as a Factor Affecting Voluntary Tax Compliance*

<p><b>Sabiha KILIÇ</b>  Prof. Dr. Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari  Bilimler Fakültesi  <a href="mailto:sabihakılıç@hitit.edu.tr">sabihakılıç@hitit.edu.tr</a>  <a href="https://orcid.org/0000-0002-0906-4567">https://orcid.org/0000-0002-0906-4567</a></p>	<p><b>Deniz AYTAÇ</b>  Doç. Dr., Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari  Bilimler Fakültesi  <a href="mailto:denizaytac@hitit.edu.tr">denizaytac@hitit.edu.tr</a>  <a href="http://orcid.org/0000-0001-7546-2734">http://orcid.org/0000-0001-7546-2734</a></p>
---	--

**Extensive Summary*****Introduction***

Tax gap is the leading problem in terms of public finance in developing countries. Tax gap, which can be defined as the difference between the tax amounts payable to the tax administration theoretically and the tax revenue that is actually paid and collected (HMRC, 2018), is the leading problem that many tax authorities are attempting to solve through many methods today. Although tax administrations have different tendencies, basically, the goal is to minimize the tax gap with minimum cost. Within this context, the leading suggestion for solution is to enhance tax compliance of the taxpayers. Tax compliance, classified into two categories as compulsory compliance and voluntary compliance, aims to enhance the tax compliance of the taxpayers voluntarily and not under any pressure. According to the OECD report for year 2017, the changing environment in tax compliance is the leading main problem for the tax administrations. Determining the factors affecting tax compliance, on the other hand, is very important in reducing susceptibility of tax compliance to such changes. Within this scope, this study will first underline the concept of tax compliance, and then will inquire into the factors affecting the voluntary tax compliance. Factors affecting tax compliance found by the studies from different countries and times employing different methods, which have especially found similar results, are included. As opposed to other studies, this study dealing especially with Turkey inquires whether patriotism and ethnocentrism, which are considered to have possible effects on tax compliance, have any effect on tax compliance or not. And the most important motive in structuring the study based on such ground is that the indirect taxes, in other words, the spending (consumption) taxes make up a high percentage in tax revenue in Turkey. The assumption that, in a structure heavily relying on consumption taxes, actions of consumption of the taxpayers may affect tax compliance and ethnocentric levels of the individuals may diversify their preferences in imported goods and domestic goods constitutes the main subject investigated in this study. Within this scope, the study first looks into tax compliance and the factors affecting tax compliance and then addresses effect of patriotism on tax compliance and the concept of ethnocentrism. Part 3 of the study, on the other hand, addresses the relevant literature, followed by methodology of the study.

***The importance and aim of the study***

Enhancing tax compliance is the leading suggestion for solution to minimize the tax gap, which is an important problem for public finance, with minimum cost. Within this scope, voluntary tax compliance is an item on the agenda of all the tax administrations. Reducing susceptibility of tax compliance to various variables is important in solving the problem of tax gap. Determining the



factors affecting tax compliance, on the other hand, is among the requirements to reduce such susceptibility. This study addresses voluntary compliance in consumption taxes, which have a major share in tax revenue in the developing countries, within the context of ethnocentrism. The purpose of the study is analyzing the correlation between the consumer's ethnocentrism and voluntary tax compliance. Within this scope, the study aims at determining whether ethnocentrism is among the factors with an impact on voluntary tax compliance or not. For this purpose, the demographic characteristics, levels of ethnocentric tendency and voluntary tax compliance behavior within the scope of tax compliance have been examined in the study for the consumers taking the survey.

### **Method**

The study involved social media consumers. Facebook was used as the social media. In Turkey, 54,3 million people out of the population of 81 million use internet. While 51 million people actively use social media, 44 million people actively use mobile social media. 53% of the 51 active social media users use Facebook. So, there are 27 million and 30 thousand active Facebook users in our country as of 2018. 36% of the women and 64% of the men in our country use Facebook (<https://dijilopedi.com/2018-turkiye-internet-kullanım-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>; <http://www.bykusmedya.com/facebook-turkiye-istatistikleri.html>). This group constitutes our study universe. Sample size for the study is calculated using 5% margin of error and 95% confidence intervals and is found as 379,88 people. Considering that there can also be mistaken surveys, 392 surveys out of the 500 surveys made on social media were included into analysis. The survey consists of 4 parts and 32 questions. The first part consists of four multiple-choice questions aimed at finding out the gender, age, educational background and level of income of the participants. The second part consists of 4 phrases ranging between “I Absolutely Do Not Agree” and “I Absolutely Agree”, which are determined according to five point Likert Scale, and which are aimed at determining voluntary tax compliance of the consumers taking the survey. Studies of Kirchler and Wahl (2010) were used to determine these phrases. The third part consists of 14 phrases ranging between “I Absolutely Do Not Agree” and “I Absolutely Agree”, which are determined according to five point Likert Scale, and which are aimed at determining tax compliance of the consumers taking the survey. Studies of Kirchler and Wahl (2010) were used to determine these phrases. The fourth part consists of 10 phrases ranging between “I Absolutely Do Not Agree” and “I Absolutely Agree”, which are determined according to five point Likert Scale, and which are aimed at determining the levels of ethnocentric tendency of the consumers taking the survey.

### **Hypotheses**

The following hypotheses are tested based on the model:

- H1a: Tax compliance levels of the consumers differ based on their genders.
- H1b: Tax compliance levels of the consumers differ based on their ages.
- H1c: Tax compliance levels of the consumers differ based on their educational backgrounds.
- H1d: Tax compliance levels of the consumers differ based on their income levels.
- H2a: Levels of ethnocentric tendency of the consumers differ based on their genders.
- H2b: Levels of ethnocentric tendency of the consumers differ based on their ages.
- H2c: Levels of ethnocentric tendency of the consumers differ based on their educational backgrounds.
- H2d: Levels of ethnocentric tendency of the consumers differ based on their income levels.
- H3: There is a correlation between the levels of ethnocentric tendency of the consumers and their tax compliance levels.
- H4: There is a correlation between the tax compliance levels of the consumers and their voluntary tax compliance.
- H5: There is a correlation between levels of ethnocentric tendency of the consumers and their voluntary tax compliance.

### **Results and Analysis**

The individuals taking the survey are classified into low, medium and high levels of ethnocentric tendency; and, according to the study findings, the individuals taking the survey are found to have medium level of ethnocentric tendency. When the levels of ethnocentric tendency of the participants are examined based on their gender, it is found that female participants make up a larger portion of the people with high levels of ethnocentric tendency; while male participants make up a larger portion of the people with low and medium levels of ethnocentric tendency. The study also examines whether there is a difference between the tax perception levels and levels of ethnocentric tendency of the participants based on their demographic characteristics; and finds that, there is no difference between the participants in terms of tax perception levels based on their gender, age, income levels and educational backgrounds; however, there is difference between different levels of ethnocentric tendency based on gender and educational backgrounds, in addition to age and income. It is found that the female participants have higher levels of ethnocentric tendency as compared to male consumers; and primary school graduate participants, on the other hand, have higher levels of ethnocentric tendency as compared to other educational backgrounds.

According to the study model, the correlation between the levels of ethnocentric tendency of the participants and their tax perception levels is analyzed using the regression analysis, and it is found that there is a significant correlation between the tax perception levels and levels of ethnocentric tendency of the participants. Accordingly, it can be said that the level of ethnocentric tendency is correlated with tax perception level. The study also tests the correlation between the tax perception levels and voluntary tax compliance using regression analysis, and finds that there is a statistically significant correlation between the tax perception levels and voluntary tax compliance of the participants taking the survey. Within this scope, it can be said that there is no direct relationship between ethnocentrism and voluntary tax compliance; yet, ethnocentrism affects the tax perception, and thus has an indirect effect on voluntary tax compliance.

As a result of the analysis of factors undertaken to determine the factors affecting the voluntary tax compliance of the participants taking the survey, four factors were found. Tax perception was the first of these factors, and it was followed by the levels of tendency for ethnocentrism as the second, third and fourth factors. These factors are, in order, “reaction to imported products”, “nationalism” and “preference to buy domestic products”. Within the scope of the study, it can be said that tax perception level has the most important effect on voluntary tax compliance. In the light of these findings, policies can be suggested taking into ethnocentric tendencies of the individuals to enhance voluntary tax compliance, which is an important tool in fighting the tax gap, a leading main financial problem of the developed as well as developing countries. Among the ethnocentric tendencies and reaction to imported products, increase in the preferences to purchase domestic goods change the flexibility of the demand for imported and domestic goods; and within this scope, perceptions of the individuals of indirect taxes, such as Value Added Tax, Special Consumption Tax and Customs Tax, and thus their voluntary tax compliance can be affected positively.

**Research Article**

**Political, Economic and Cultural Dimensions of Corruption: A Case of Developed and Developing Countries**

*Yolsuzluğun Siyasal, Ekonomik ve Kültürel Boyutları: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği*

<b>Yusuf PUSTU</b> Doç.Dr. Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi <a href="mailto:ypustu@gazi.edu.tr">ypustu@gazi.edu.tr</a> <a href="https://orcid.org/0000-0003-2578-3200">https://orcid.org/0000-0003-2578-3200</a>	<b>Abdul-malik ABDULAI</b> <a href="mailto:deenaso89@gmail.com">deenaso89@gmail.com</a> <a href="https://orcid.org/0000-0003-1785-3758">https://orcid.org/0000-0003-1785-3758</a>	<b>Refik YASLIKAYA</b> Dr.Öğr. Üy. Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi <a href="mailto:refikyaslikaya@yahoo.com">refikyaslikaya@yahoo.com</a> <a href="https://orcid.org/0000-0002-4419-2388">https://orcid.org/0000-0002-4419-2388</a>
--	---	---

<b>Makale Gönderme Tarihi</b> 19.07.2019	<b>Revizyon Tarihi</b> 29.07.2019	<b>Kabul Tarihi</b> 02.09.2019
---	--------------------------------------	-----------------------------------

***Abstract***

*Corruption continues to be one of humanity's biggest threat to security, prosperity and justice. It remains one of the most common social evils yet the most difficult to stop. Many scholars from different fields have sought to investigate the economic impact of corruption, the moral and ethical violations, legal consequences that corrupt people should face and the perception on corruption. Further studies have sought to rank countries from the most corrupt to the least corrupt countries in the world. Such comparative studies have given valuable information on the patterns of corruption but rarely provide explanation for the causes. This paper therefore seeks to examine whether there is a trend between corruption and social, political, cultural and religious spheres of selected countries from the developed and developing worlds. By relying on literature from government and non-governmental organisations, academic publications, media articles and publications from investigative agencies, this article finds that there is no consistent relationship between the socio-political, cultural and religious environment and corruption though strong political institutions are key agents in addressing corruption problem.*

**Keywords:** corruption, developed countries, developing countries

**INTRODUCTON**

In the last decades the challenge of corruption has grown in significance both as topic of public and academic debate and there has been a frantic search for the best strategies to mitigate if not to eradicate its deleterious consequences. undeniably, the public debate has been fierce and sometimes intense a reflection of an increased attention on corruption which comes on the backdrop of an awoken consciousness by development and policy experts as well as ordinary

**Önerilen Atıf /Suggested Citation**

Pustu, Y., Abdulai, A., Yaslıkaya, R. 2019, Political, Economic and Cultural Dimensions of Corruption: A Case of Developed and Developing Countries, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(3), 1377-1398

citizens that corruption is irrefutably a devastating vice (Lumumba, 2014:2) and that real development cannot be achieved in an environment of outright plunder (Ilias, 2006:3). Efforts have therefore been placed to corroborate these assertions and are innumerable pointers to mirror the effects of corruption on general development and consolidation of states with some facing a predicament of near collapse as witnessed in Zimbabwe and other countries in Africa, Asia and Latin America (Acemoglu, 2012: 13).

In Africa, the complexity of African societies compounded by ethnic heterogeneity exacerbates the challenge of corruption making it almost insurmountable and without doubt a number of African states continue to remain behind in the fight against corruption as captured by Rwekaza et al (2006) through their observation that ‘even though the other regions had increased literacy rates, per capita income and improved health outcomes, Africa’s situation remained almost the same as it was in early 1960s’. Others have also tried to justify the situation in Africa by arguing that corruption is an outcome of inherited colonial legacy and conceptualized corruption as an imported vice (Lumumba, 2014) but its pervasiveness still points to institutional and structural weakness (Acemoglu et al, 1998).

But any literature that limits corruption to Africa or developing world would be simplistic and superfluous as corruption is a global malady which has been described variously with different terms. Corruption scandals have been exposed in different other developed countries including United States, European countries and even in Japan (Acemoglu et al, 1998: 4). The persistence of these scandals in developed countries not only smashes the common myth that corruption is only a disease of developing countries but also engenders scholars to research on the varieties of corrupt behaviours in developed countries. Excitingly, scholars and other key actors have had a clear and almost unanimous perspective on corruption as a threat to the existence of human race and there have even been suggestions to declare it a crime against humanity (Ilias, 2006 cited in Nduku & Tenamwenye eds 2014). But corruption has also been a catalyst of other unexpected events that took the world by surprise. Regime change in Brazil, India, and Ecuador as well as the 2006 coup de tat in Thailand were all aftermaths of corruption. However, these can never be used to justify the significance of corruption (Lumumba 2014).

Still though, there is a wide consensus that corruption in all its forms is a phenomenon that has been present in all corners of the world and this pervasiveness would therefore preclude an assertion that associates corruption solely with culture and geography (Ilias, 2006). It is present in both poor and rich countries and its debilitating consequences are shouldered by citizens around the globe. It has tremendous negative effects on the operation of governments, it tramples on the proper functioning of political, social and economic institutions, impedes transparency and accountability and its all pervasiveness is a revelation of structural transgression. On the global arena, it has in the past been underscored as a hindrance to achieving the former millennium development goals (Transparency International, 2005) and presently it is still an obstacle in achieving sustainable development goals (Transparency International, 2017).

Despite its presence throughout the world, its corrosive effects have been more severe in some countries than in others if rankings by Transparency international are anything to go by and the most affected countries are in Africa, Eastern Europe, Latin America and Asia. In short, corruption has become a way of life in some countries while in other countries it is simply a fact. In other words, corruption could exist in a country like Canada but Canada is not a corrupt country. This would not mean that Canada is utterly free from corruption. In Africa and other developing countries, rampant corruption as a result of its systemic nature has invited the attention of external actors particularly those who have facilitated annual colossal amounts in terms of aid and loans (TI, 2017). Embezzlement of funds for personal gains remains a major concern both in Africa and other parts of the world and the corollary has been low economic performances in several countries which in turn raise concern on the nature of institutions, especially political and economic institutions (Acemoglu, 2012:14).

The aforementioned is a testament that corruption is still a stumbling block to the realization of meaningful social, political and economic development (Ajowobi, 2014: 4) and countries have

continued to adopt different strategies to dismantle the annual cycle socio-economic maladies. Around the world, where several countries are endowed with enormous amounts of natural resources, there have been little gains from the proceeds of these resources following gross mismanagement by political leaders and their protégés (Burgis, 2014). In countries such as Angola, South Sudan and Nigeria the elite-mass divide is troublesome: While the elite can afford to live in opulence the masses are deprived of the basic commodities and essentials of life like quality education and healthcare. In other parts of the world, especially in Venezuela, Afghanistan and North Korea the situation remains the same and is bolstered by weak political and economic institutions (Acemoglu, 2012).

The most noticeable question that needs to be asked then is? Why do countries have varying levels of corruption? In short, why are some countries plagued by corruption than others? This article argues that the varying levels of corruption between countries depend largely on two factors: the first is pegged on the nature of the causes and the second is the scale of effectiveness of available measure established to fight corruption. We conclude that for a country to successfully control the levels of corruption, causes of corruption must be accurately identified so that politicians, civil society and institutions tasked with fighting corruption can undertake necessary actions to mitigate if not to completely uproot identified causes. It is on this back drop that this paper seeks to examine the determining factors that could cause varied levels of corruption in different countries. We examine the political, economic, socio-cultural aspects of countries that perform well on the rankings as well as those that are poorly ranked and comparatively seek to determine if these factors have a bearing on the level of corruption. But first we endeavour to put the concept of corruption into perspective.

This paper will endeavour to answer the following questions: How do political, economic and socio-cultural characteristics of selected countries cause or mitigate corruption? What is the effect of these characteristics in enabling the effectiveness of the measures established to fight corruption?

## THEORITICAL AND CONCEPTUAL FRAMEWORK

The concept of corruption has remained elusive. Even though a number of observers and scholars continue to use the term freely, they have differed considerably in the interpretation of its characteristics as well as its manifestation. Transparency International which has been a citadel in the fight against corruption simply defines corruption as the abuse of entrusted power for private benefits (Transparency International, 2006). In this sense, interpretation still remains debatable since power is another nebulous concept and the question of who abuses the power is also left unanswered. It is this sort of elusiveness that has given rise to a number of approaches in a bid to bring the concept of corruption to clarity.

One of the most popular and the oldest approaches is the realist's approach whose definitions are best described as moral behaviour classifying definitions. According to them, there are certain behaviours which deviate from the already established norms and regulations and those kinds of behaviours which are against the norms are regarded as corrupt behaviours. This perspective asserts a common belief amongst the realist that a shared understanding of norms and regulations is a prerequisite of establishing social order and any kind of deviation thus acts to destabilize the social order (Williams 2000:127). For example, Plato, who is a pioneer realist, distinguishes between corrupt and non-corrupt rulers by examining how rulers adhere to the constitutions. To him corrupt rulers use the constitutions to serve their personal interests instead of those of the masses (Friedrich 1972:17). This perspective grew in salience and found its way into western literature of later years through Machiavelli who conceptualized corruption as "the process by which the virtue of citizens is undermined and eventually destroyed" (Friedrich 1972:18).

The realists' paradigm has continued to gain prominence in recent times following some modifications to the already existing definitions. In this regard, Nye's definition which is robust and touches on specific forms of corruption has become one of the widely used definitions in recent academic literature. According to Nye,



*“Corruption is a behaviour which deviates from the formal duties of a public role because of private (close family, private, and personal) gains or violates rules against the exercise of certain types of private. This includes such behaviour as nepotism; bribery (use of reward to pervert the judgment of a person in a position of trust); and misappropriation (illegal appropriation of public resources for private regarding)” (Nye, 1967:12-13).*

Rivalling the realists approach are the nominalists. Unlike the realists who largely look at corruption in moral terms, the nominalists are keen to identify the macro and meso structures that produce and sustain corrupt behaviour. Precisely, they are not concerned with separating certain behaviours from others but rather focus on the systems and mechanisms that enable corrupt behaviours. Klaveren (1989) provides an elaborate stance of the nominalists’ captured in his description of corruption. According to him,

“Corruption means that a civil servant abuses his authority in order to obtain an extra income from the public, therefore, corruption is conceived in terms of a civil servant who considers the office as a business venture for income purposes which he/she endeavours to maximize in the long run. The office then becomes an ‘exploiting unit’. The size of his income continuously depends upon the market situation and his talents for finding the point of optimum gain on the public demand curve.”

From the definition, it’s clear that nominalists concern is to elucidate on how corruption transpires with blithe disregard on its definition. In this case, the institutions (the offices) become favourable avenues for facilitating corruption as an enterprise. The two approaches differ considerably in theoretical premises. As it has been mentioned above, the theoretical premise of the realist is anchored on the premise that corruption is a deviation from the acceptable norms and regulations while the realists premise is anchored on the idea that corruption is produced and sustained by certain structures. This paper, therefore, borrows from both realists’ and the nominalists’ conceptualization of corruption and underscores the fact that corruption is a vice that is perpetrated for private gains and that corruption occurs within certain institutions which produce and sustain it. Having recognized the role of institutions (Economic, political and social) in promoting corruption, then identifying factors that propagate corruption becomes inevitable.

## LITERATURE REVIEW

### *Rudimentary Factors of Corruption: A General Perspective*

In the recent past there seem to a calcified consensus on certain factors which contribute to systemic corruption in several states around the world. Significantly, weak political institutions (political and economic), reliance on natural resources for economic prosperity and cultural norms have been identified as major factors that have propagated corruption. According to Burgis (2014) in most instances, these factors do not operate in isolation but are rather intertwined and operate in collaboration as incubators of corruption in countries perceived to be most corrupt.

In Africa, the influence of these factors comes with insidious effects especially when people in authority derive no distinction between the private and public sphere. Cheesman (2015) traces this tendency to colonial legacy and the neo-patrimonial system that followed the end of colonial rule in which a huge number of African leaders resorted to obtaining authority from particular communities leading to the emergence of patronage networks that derived their bases from ethnic groups and other categories of communal identities (Cheesman, 2015: 5). This phenomenon propelled leaders to divert huge shares of national resources to their own ethnic groups and supporters thus undermining the interest of the masses. Collectively, these actions lead to states with weak institutions and a political environment in which the winner takes it all thus not only exacerbating simmering ethnic rivalry but also provides necessary conditions for corruption (Abed & Gupta, 2002).

Agbibo (2012) argues that the weak institutions that have characterized African states are a product of colonial enterprise and to him; post independence Africa’s social economic and political formations are a corollary of an economic integration and state-building process that

emerged from colonial rule. Colonial rule being an extractive and exploitative regime created and bastioned extractive institutions that African leaders used for personal interests leading to the emergence of weak economic and political institutions (Agbibo, 2012: 113).

Interestingly, it has been also argued that the sort of corrupt activities occurring in Africa such as embezzlement and manifest bribery differs considerably with those in European democracies (Boateng, 2012: 28). Guest (2004) corroborates this assertion by arguing that European countries are more involved in ‘legal’ corruption which is characterized by peddling that involves kickbacks and lobbying within existing institutions and corridors of power. But still this is not to say that embezzlement for self-aggrandizement is only unique to Africa (Boateng, 2012). For example, in Russia which is categorized as European and is considered to have strong economic and political institutions, there is still rampant corruption to the level of several African countries. In 2013, out of the 177 countries that were ranked by Transparency International, Russia ranked at 127 and in 2017 it ranks at 145 out of 184 countries (TI, 2017). Russia’s case augers well with the argument that natural resources provide avenues for corrupt activities and stymie the establishment of institutions of accountability just like in Congo, Angola, Nigeria and Venezuela (Burgis, 2014: 56).

The situation in Russia and other corrupt countries is further compounded by cultural norms that propagate and sustain corruption as countries with a long standing history of corruption engender the citizens to accept corruption as a functioning component within their societies (Gorenburg, 2013:3). Going by Russia’s case, citizens identified corruption as a detrimental act but are conscious of the fact that it is essential component of the society which often goes unpunished. In this sense, entrenched cultural norms that favour corrupt behaviours bring a new challenge to the fight against corruption and raises the question as to whether strong institutions can foster accountability in countries where corruption is accepted as a component of the society (Ibid: 4).

### *Categories of Corruption*

The difficulty of conceptualizing corruption has had a knock-on effect on identifying its causes and forms. This has further led to formulation of different categories. Legal scholars and political scholars alike classify corruption into various categories. Accordingly, there are four broad categories that are commonly known and widely used in different countries. Below we discuss the established categories.

#### *Demand versus Supply*

This category divides the act of corruption into the supply side and the demand side. The supply side describes the act of submitting or offering an undue advantage or unlawful payment while the demand side describes the solicitation or the acceptance of such payments or advantages. In the past, “active and passive” were the words used instead of supply and demand but are less used in the contemporary literature due to their erroneous judgmental tendencies. Regarding a corrupt behaviour as “passive” erroneously implies a lesser criminal intent or participation (UNODC, 2004).

In a number of countries, anti-corruption measures have criminalized supply side. This is also the case in the field of international law, multilateral agreements and treaties like Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) *Convention against Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions (OECD Anti-Bribery Convention)* (OECD, 1997). Other countries such as Canada and organizations such as *United Nations Convention against Corruption (UNCAC)* have criminalized both the supply and demand side (Deloitte et al, 2014).

#### *Petty versus Grand*

Petty corruption has for a long time used synonymously with “bureaucratic corruption”. In this sense, it mostly implicates public administration officials (Amundsen, 1999). Its major forms include: bribes paid to health service providers, customs personnel, law enforcement officers and other government officials. On the other hand, grand corruption involves highly ranked

government officials as well as elected officials who take advantage of the opportunities available through their positions in government to pursue self interests. Grand corruption manifests itself in the form of bribes paid to government officials in connection with mega government projects such as construction: issuance of contracts by government officials to private enterprises for inflated prices and organizing for kickbacks to benefit both public and private officials (Yingling, 2012).

Political corruption has also been lately regarded as a form of grand corruption since it involves highly ranked public officials and due to its prevalence and seriousness. It often occurs at the top most level of the government where the officials assigned to enforce laws are corrupt (Amundsen, 1999:3). Another type of grand corruption that has come to the limelight in the recent past is “State capture”. State capture refers to an organization or a company that influences government policies and legislations in a particular sector like taxation and mining (Hellman et al, 2000).

#### *Conventional versus Unconventional*

More often, Grand and petty corruption are regarded as sub-categories of conventional corruption. When a government official, regardless of their rank, unlawfully accumulates or receives undue advantage for the purposes of furthering self interests then conventional corruption occurs. It manifests itself in the form of grand and petty corruption as well as supply and demand corruption since there is an element of a quid pro quo in the act (Deloitte et al, 2014).

Conventional corruption occurs when government officials, whether higher or lower ranking, illegitimately receive or accumulate an undue advantage for their own personal use, disregarding public interest. It exists in the forms of grand and petty corruption. There is also an element of reciprocity or *quid pro quo* within conventional corruption: both the solicitation and the acceptance of bribes (supply and demand bribery) are therefore considered forms of conventional corruption (Ibid: 36).

On the other hand, unconventional corruption by its very definition is not considered an illegal act. It occurs where government or public officials act to disregard public interests with an aim of obtaining personal gains. In this sense it is argued that the element of reciprocity lacks in unconventional corruption as there is no definite transaction occurring between two different parties (Yingling, 2012:6). Its major forms include embezzlement, lobbying, theft, breach of trust and misappropriation: acts which are considered to be illegal in most countries.

#### *Private versus Public*

The difference between private and public corruption is in the sector in which the unlawful act occurs. Public corruption is committed by public officials whether domestically or abroad while private corruption is committed by individuals operating in the private sector. Corruption in the public sector is however perceived to be much more serious and poses a greater threat than private corruption. This is due to the monopoly that the public sector enjoys in terms of production and service delivery (Sandgren, 2005).

### **POLITICAL, ECONOMIC AND CULTURAL FEATURES OF SELECTED CASES**

This section will zoom into the political, economic and cultural components of the selected countries. Within the political components, we will look at mode of governance and electoral politics, the economic component will focus on the countries’ economic performances in terms of Gross Domestic Product and the cultural component will highlight the religious formations of the selected countries. The first part looks at countries that are developed and highly ranked countries in the corruption perception index and the second part will focus on developing countries.

#### **CANADA**

##### *Political, Economic and Social Characteristics*

Canada is the second largest country, a landmass that covers 9.98 million kilometres square. It is located in North America extending from the Atlantic Ocean deep into the Pacific Ocean. Canadian political organization is centred within the frameworks of parliamentary democracy and

federal system of government which has significantly strong democratic traditions. The country is headed by a constitutional monarch who is the head of state and a prime minister who is the head of government (Bickerton, 2009).

Canada has hugely borrowed its government structure from Britain and being a colony of Britain until 1931, the British participated in the formation of the current governmental organization which came to force in 1867 through the British North America Act of 1867. However, the criterion for division of power and the federal system was crafted by the Canadian political class and since then Canada's democracy has continued to grow in strength through the establishment of stable institutions (Newman, 2012). One of the main features that has characterized Canada's political organization is its egalitarian approach to politics and institutional formations (Fierlbeck, 2006). Significantly though, the success of this approach is largely attributed to a wide political and public support, inclusive policies and a mosaic of nationalities (Westhues & Wharf, 2014).

Even though the Canada's history is littered with secessionist attempts and conflict between the French speakers in Quebec and English speakers from other regions, it has managed to establish strong democratic institutions. This is manifest in its performance in democracy index rankings: In 2006, it was the third most democratic country according to The Economist and in 2008, it ranked eleventh globally and first in the Americas ahead of United States, Uruguay and Costa Rica (The Economist, 2008).

Canada stands as one of the world's economically strong countries. With Gross Domestic Product (GDP) of \$47,658 (nominal), it ranks 16<sup>th</sup> in the world. It's economic system which is a combination of both public and private enterprises, economy is largely anchored on the service industry which contributes to about 27% of it GDP. But significantly, international trade in natural resource is as well another important component of the economy (World Bank, 2018). Canada has developed strong institutions demystifying the myth of the resource curse and Dutch Disease that is always associated with countries rich in natural resource (OECD, 2018).

Generally, Canadian government has endeavoured to emphasize on property rights, export promotion, diversification of trade and support for domestic industries. Additionally, these efforts are consolidated by unyielding institutional underpinning of an open market and a tightly knit regulatory system.

Canada has Over the last decades however, an influx of immigrants has altered Canada's cultural contours as new cultures are incorporated into the already existing cultural system to form the Canadian cultural montage (Wiseman, 2011). Its diversity is also palpable in religious configuration. According to 2011 Canadian census 67% of the population were Christians and of these, 38% were Catholics and 29% Protestants. Still there are also non-Christians of which Muslims represent 3.2%, Hindus 1.5%, Buddhists 1.1% Judaism 1% and Sikhism 1.4%. Importantly, about 23.9% of Canadians had no religious affiliations as per the census and the number is considered to have increased (Marger, 2011).

### *Corruption in Canada*

Even though Canada is largely considered as one of the least corrupt countries in the world going by the available indexes, corruption, especially petty corruption, is still a challenge in Canada along with violent and organized crimes. According to Transparency International rankings on corruption perception index, Canada ranked as the 11<sup>th</sup> least corrupt country in the world and the 1<sup>st</sup> in America (TI Report, 2017). Despite this confluence of success, Canada still grapples with the vice at home and abroad. At home, bribery is one of the major issues as it occurs in almost every sector of the economy and abroad bribery cases have been witnessed in the most thriving sectors like energy, defence and security, as well as in the construction sector as Canadian corporations strive to win lucrative tenders in foreign lands (Rotberg, 2017).

Going by the prevalence of corruption cases, Canada has opted to institutionalize the fight on corruption by creating a number of institutions and laws to curb the vice. With regards to foreign bribery cases, Corruption of Foreign Public Officials Act (CFPOA) which aims at prosecuting public officials who engage in corrupt activities is operational under Royal Canadian Mounted



Police (RCMP). Domestically, corrupt cases are prosecuted under *Criminal Code* of Canada (Rotberg, 2017). However, in the recent past Canada has not experienced in grand corruption scandals. This in part is attributed to Canada's efficient institutions like judiciary and the police. pessimistically though, it is also attributed to flawed perception of corruption which is captured by Garcia (2013) who argues that Canadians only consider bribes as the major form of corruption with blithe disregard of other corrupt behaviours like extortion and kick-backs (Garcia, 2013).

## SINGAPORE

### *Political, Economic and Social Characteristics*

In 1819, Sir Stamford Raffles obtained the island of Singapore for the British East India Company from the Malay Ruler. At that particular time, Singapore had a few hundreds of inhabitants occupying the 622 square miles. However, with time it became a busy trading port for the British East India Company and quickly expanded to become a commercial centre. Today, Singapore, which lies in Southeast Asia, is a sovereign country and a city-state. It has since increased its size through land reclamation by over 23% and has gone through tremendous economic recovery since its independence (Turnbull, 1989). Singapore attained its independence from the British on 9<sup>th</sup> August 1959 and adopted a Westminster model consisting of unicameral parliament (Turnbull, 1989). Even though the country's constitution underpins representative democracy and Singapore has held successful elections in the recent past, The Economist considers Singapore as a flawed democracy due to its dictatorial tendencies (The Economist, 2016). In Singapore, the president has sweeping powers over key institutions of like the judiciary where he appoints the judges and presides over key executive decisions. Aside from the sweeping powers, the ruling party, People's Action Party, has had landslide victories in every election since 1959 (Turnbull, 1989:56) a trend that has continued to worry observers and policy actors alike.

At independence, Singapore was grappling with several challenges that characterise developing world today. However, with the shrewd leadership of Lee Kuan Yew, who gave prominence to rapid economic development and support for local enterprises, Singapore transformed from a developing country to a developed country becoming one of the Asian tigers (Huff, 1994). Today Singapore boasts of a GDP per capita of 57,714.30 USD ahead of United States, Britain and Germany (World Bank, 2017). Besides, the port, which has been ranked as the busiest ports in the world on several occasions, contributes significantly to the country's GDP (Milne & Mauzy 1990).

Singapore stands as one of the multicultural Asian countries (Turnbull, 1989). With a population of about five million people, at least 10% are foreign born or naturalised, 74% are of Chinese descent, 13% Malay, and 9% Indian. Just as cultural diversity, there is also religious diversity but Buddhism is the most practiced religion with a representation of about 33% followed by Christianity and Islam at 18.8 and 14% respectively. Taoism and Hinduism are also practiced with representation of 10 and 5% respectively. Significantly though a huge segment of the population, approximately 18% are considered to have no religious affiliation.

### *Corruption in Singapore*

Singapore is also among the countries that are considered to be less corrupt globally. According to Transparency International's corruption perception index of 2017, Singapore is ranks at the 9<sup>th</sup> position after Switzerland (Transparency International Report, 2017). Besides, Singapore has in the last decades been ranked as the world's safest city despite being the most expensive city to live (World Economic Forum, 2017).

Even though no grand corruption scandals have been witnessed in the recent past, Singapore is considered a tax haven and it is assumed that it provides a safe haven for proceeds of corruption originating from other countries due to its monetary policy that allows for low taxes on personal income and tax exemption on foreign income.

Its success in eradicating corruption stems from its elaborate strategies that have created leverage over the corrosive vice. First there is political will to fight corruption which empathizes on



eradicating both the need and opportunities of corruption. The government largely depends on the Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB) and Prevention of Corruption Act (POCA) to lead its anti-corruption policy by reducing the opportunities and maximizing the price for corrupt acts (World Economic Forum, 2017).

The need and opportunities for corruption in government are largely reduced by improving the working conditions and the salaries of civil servants continuously based on the market demands. The supposition is that corruption thrives in countries where civil servants are not adequately paid and where distribution of wealth is not equal.

## **NEW ZEALAND**

### *Political, Economic and Social Characteristics*

Located in the South-western of the Pacific Ocean, New Zealand is a former British colony which gained independence in 1947 and consists of two major landmasses: The South Island and the North Island plus approximately 600 other smaller Islands. The country is a constitutional monarch which is regarded as a parliamentary democracy with Queen Elizabeth II as the head of state and a prime minister as the head of government. There is also a Governor General-a representative of the Queen-who can implement Queen's prerogative powers like appointing ambassadors, ministers and other key government officials (Bruce, 2009).

The country conducts regular general elections in which members of the parliament are elected after every three years and they subsequently elect the Prime Minister. Since independence, New Zealand's elections have been dominated by two main parties: Labour Party and the National Party. Interestingly, the country has managed to establish strong democratic institutions to be among the world's well governed country and in 2017; it was ranked fourth in the strength of democratic institutions rankings (Democracy Index, 2017).

One peculiar characteristics of New Zealand is that it operates with no codified constitution and derives its laws from a plethora of documents such as legislation, the treaty of Waitangi, common Law, letters patent, constitutional conventions and historic laws. Their laws are flexible, as a result there is always ease of amendments (Brian, 2010).

The country boasts of one of the strongest and advanced market economy in the world and ION 2018 it ranked 16<sup>th</sup> in the human development index and 3<sup>rd</sup> in economic freedom index an indication that it is a high income economy with a per capita GDP per capita of US\$36,254 (World Economic Outlook, 2018). Its economy is mainly anchored on extractive and agriculture industry. It's an exporter of gold and timber as well as agricultural products such as wool and dairy products. New Zealand majorly inhabited by people of European descent who represent 74% of the population. Others are the Maori at 14% and Asians at 11%. Unlike Canada, New Zealand has more restrictive migration policy which largely favours people from Britain. Christianity is the dominant religion, practiced by about 49% of the population and another 41% are considered do not have religious affiliation (Jeffrey, 2017).

### *Corruption in New Zealand*

New Zealand is the least corrupt country in the world according to Transparency International's corruption perception indexing. This outstanding performance is attributed to the government's commitment to eradicate the vice by putting in place necessary strategies and processes. Key among its strategies are enacting a new Bribery Offences Act, enabling anti money laundering reforms and extradition laws as well as ratifying the United Nations Convention against Corruption (Davison, 2017). Despite its success in fighting corruption, especially in the public sector, New Zealand was variously mentioned in the Panama Papers which poked holes on the country's foreign trust system that the paper claims had provided avenues for money laundering.

## **DENMARK**

### *Political, Economic and Social Characteristics*

The kingdom of Denmark is one of successful Scandinavian countries which lies south of Sweden and North of Germany. It also consists of two islands in the Atlantic Ocean- Greenland and Faroe Islands- which are autonomous but are regarded as part of Denmark. The politics of Denmark is guided by the constitution of Denmark which was written in 1849 to establish the kingdom as a sovereign state. It is a constitutional monarch with a parliamentary system in which the Queen is the head of state and the prime minister is the head of government. In principle, the functions of the Queen are stringently ceremonial and representative in nature and they majorly include appointments of government officials. There is high respect of human rights, rule of law and property rights (Philippa, 2005).

World Bank has classified Denmark as high income economy and it has been well ranked in the economic freedom index in which it is considered to be the freest country. With a GDP of US\$49,900 the country has a free market economy which is largely anchored on the service sector. Today, service sector contributes to 75% of the country's GDP, followed by Industry at 15% and agriculture at a meagre 2% (Short, 2018). Historically, Denmark was a homogeneous nation that was solely inhabited by the Danes. But with the influx of migration, it has transformed to a nation of immigration with immigrants from Europe as well as asylum seekers from the Middle East and Asia (Manchin, 2004). The predominant religion is Christianity and specifically protestant Lutherans which is followed by 75% of its 5 million people. Following the Lutherans is Islam at 5% (Crabtree, 2015).

#### *Corruption in Denmark*

Denmark stands out as one of the least corrupt country after New Zealand according to Transparency International's corruption perception indexing (Transparency International Report, 2017). Its success in curbing corruption can be traced from as early as 17<sup>th</sup> century when the state operationalised laws which stipulated the functions of civil servants and criminalized forgery, bribes, embezzlement and fraud. In the same century, Denmark had developed a system which alerted the crown on maladministration (Jensen, 2014).

Another step to fight corruption in 19<sup>th</sup> century was prompted by civil servants who engaged on embezzlement at a time of grave economic crisis. New legal framework, which proposed harsh punishments for the corrupt, was introduced and this demonstrated the willingness of the political class to fight corruption. Additionally, the Lutheran state church also played a role in mitigating corruption as it became an influence of law and order as well as a moral backbone for the civil servants and the society as a whole (Jensen, 2014: 19).

The countries presented in the above section have registered considerably low levels of corruption as a result of availability of efficient strategies as well as political leadership's commitment to tackle the vice particularly its causes. As for the case of Denmark, religion provided the moral background not only for enforcing law and order but also for restricting the conducts of public servants and the citizens at large. The following section looks at the characteristics of less developed countries as well as their levels of corruption.

### **SOMALIA**

#### *Political, Economic and Social Characteristics*

Located in the horn of Africa, Somalia is considered to be a homogeneous country in terms of culture, ethnicity, religion and linguistic but the major form of identity is derived from the clans and Islam as the main form of religion. The country has gone through decades of political and economic instability since 1991 after the collapse of Mohamed Siad Barre's government and it is regarded to lack democratic institutions. Its situation has further been worsened by terrorism with Al Shabaab terror group controlling some of the major cities (O'Brien, 2011). The country's economy is anchored on livestock trade and telecommunications which contribute significantly to the national income.

#### *Corruption in Somalia*

Somalia is ranked amongst the most corrupt countries in the Transparency International's corruption perception indexing. According to the report of 2017, out of the 183 countries surveyed Somalia ranked at position 183 with a score of 9 out of the possible 100 (Transparency International, 2017).

The situation in Somalia is exacerbated by a number of factors some of which are historical in nature. In Somalia the salience of clans have pervaded every aspect of the society with clans are major forms of identity and clannism as form of political ideology is a key determinant of almost everything in the country including distribution of resources, power and even recruitment to lucrative positions (Dirshe, 2013). At best the clans have worked towards providing the much needed social security and worst the clans have led to bloodletting episodes and acted as a conduit for usurping power and resources for particular individuals (Elmi, 2011).

Weak institutions have also been a major factor in enhancing the pervasiveness of corruption in Somalia. Since 1991, after the fall of dictator Mohamed Siad Barre, the country has gone through decades of political and economic instability as well as droughts and displacements. Lack of administrative institutions gave prominence to the clans as the basic administrative units and also provided a pirate friendly environment along the coastal region of Somalia (O'Brien, 2011).

These factors have created necessary conditions for corruption as well as leaders who preside over a corruption syndicates to thrive. These leaders have acted with impunity and their corrupt activities extend beyond the borders to the neighbouring countries like Kenya and Uganda (International Crisis Group, 2011). Within the borders both petty and grand corruption are manifest. For example, based on Public Finance Management Unit report, between 2009 and 2010 alone, over 72 million US Dollar of aid was missing and another 250 million US Dollars was unaccounted for (Freedom House, 2012). The most affected sectors, where corruption thrives include: security, immigration, customs, aid and private sector (Freedom House, 2012). Somalia has however endeavoured to curb the scourge by enacting laws like Somali's Criminal Code which criminalises bribery, extortion and money laundering. It has also established institutions like Anticorruption Commission in 2012 which is mandated to investigate all corruption cases and to monitor affairs of public officers. But lack of political will and weak institutions have made corruption acceptable in Somalia.

## **VENEZUELA**

### *Political, Economic and Social Characteristics*

A former Spain colony, Venezuela sits on the northern part of South America. Over the decades, Venezuela has faced a series of political and economic challenges including coup attempts and economic crisis that crippled the nation's fortunes despite of the vast oil reserves that generate national income. Even though the country has attempted to hold regular elections, the outcomes of these elections have been disputed and this has been the major causes of the coup attempts (Strønen, 2017).

Its economy is largely supported with oil proceeds which contributes to about 53% of the national income. Other sectors like manufacturing and agriculture are other contributors to national income. Ethnically, the country is multiethnic and culturally diverse and most of the nationals, about 88% are Christians with a few belonging to Islam, Hinduism and Buddhism.

### *Corruption in Venezuela*

Corruption has been Venezuela's bane for a long period of time spanning from late 1950s. Being the largest oil producer outside the Middle East, Venezuela's levels of corruption have been largely attributed to overreliance on oil which prevents the establishment of independent institutions and enhances the likelihood of corruption as well as state capture. Between 1950 and 1970 corruption was regarded as a necessary evil which had a latent function of resource distribution as every regime worked towards channelling resources to their regions thus corruption did not attract wide attention (Colier and Colier, 1991).

This perception changed in 1980s and corruption was perceived as the biggest challenge in Venezuela a situation that engendered politicians to embark on anticorruption reforms. In this era, anticorruption campaigns paid off as they led to a regime change in 1993 (Palma, 2004). But after the election of Hugo Chavaz in 1998, corruption gained prominence again as citizens became accustomed to corruption and until today Venezuela is amongst the most corrupt countries in the world. Transparency International's indexing, Venezuela is ranked at position 173 out of 183 countries that were surveyed with a score of 18 out of the possible 100 (Transparency International, 2017).

Fraud, extortion and bribery are prevalent in Venezuela. Particularly, extortion is more prevalent in the security sector as well as the judiciary since these sectors are occupied by individuals who wield the ability and authority to threaten citizens with untold punishment upon failure to comply. (Wilkinson 2004). There have also been grand corruption cases in which Billions of dollars are said to have gone to individuals' pockets. Between 2002 and 2016 it is reported that the country has lost over 700 billion US dollar largely from oil proceeds.

The country has put in place mechanisms of fighting corruption which date back to 1980s. There are federal anti corruption laws as well as agencies that are mandated to investigate corruption cases. These have been coupled by judiciary reforms in attempts to prosecute corruption cases but in most cases the independence of the judiciary has often been trampled by the presidency and politicians ("Venezuela Country Report" 2006). Just as in many developing countries political leadership's commitment to fighting corruption is still wanting.

## **UZBEKISTAN**

### *Political, economic and Social Characteristics*

Uzbekistan has gone through decades of dictatorship since its independence from the Soviet Union in 1991. The elections which have not been regular are more often considered as flawed and this is further aggravated with incidences of human rights violation and voter bribery.

The country is rich in minerals and other natural resources like natural gas. Based on gold deposits, it is ranked 4<sup>th</sup> country in the world, 7<sup>th</sup> with regards to copper and 12<sup>th</sup> with regards to uranium deposits (Nodir, 1998). Its main revenue is derived from agriculture and natural resources but despite the abundance, the country is still facing serious economic challenges. The main religion is Islam with 93% of the population considered to be Muslims and 7% Orthodox Christians.

### *Corruption in Uzbekistan*

Uzbekistan is ranked is also ranked as one of the most corrupt country in the world at position 162 out of the 183 countries surveyed in 2017 (Transparency International, 2017). The country is characterised by weak political institutions which have fostered corruption. The country has experienced a number of grand corruption scandals inform of state capture most of which involves the president's inner circle including his daughter (Zasada, 2015). Tea, telecommunication and mining are the main sectors that have incubated corruption scandals with country losing over 2 trillion US dollars between 2002 and 2009 in corruption syndicates engineered by powerful people in the government. Other forms of corruption like extortion and bribery are rampant as well: these are perpetrated by security, public administrators and customs officials (Zasada, 2015).

## **ANGOLA**

### *Political, Economic and Social Characteristics*

A former Portuguese colony, Angola attained its independence in 1975 and from early 1990s; the country witnessed a decade of civil war that came to an end in 2002. Upto that there were no political and economical structures for administering the country as rival groups had taken control of different regions depriving the country of a unitary government (Birmingham, 2018). Angola is rich in mineral reserves and oil; these have propelled the country's economy which is now considered to be one of the fastest growing in Africa although poverty level is still high. Aside

from the natural resource, agriculture is also a significant contributor to the country's national income (Birmingham, 2018:12). Angola is a multi-ethnic country with over 35 ethnic groups residing in the country. Besides, the country has more than 1000 religious communities of which majority being Catholic, Muslims and other belonging to traditional religions.

#### *Corruption in Angola*

In Angola grand corruption has been a haven for corruption in the last decades. The grand scandals have involved well coordinated racketeering networks that work from both within and outside the country. These networks have worked to capture the state driving the state's policy agenda. Oil, judiciary, security, and mining sectors have been the sources of corruption with the country losing trillions of dollars which are stored in offshore accounts. The construction industry has also been another source of corruption; companies associated with the political leadership have obtained billions of dollars through overpricing and extortion. In the last decades, an estimated 1.2 trillion US dollars have been stolen from the country (Burgis, 2014). Despite anti-corruption laws, the political leadership has continued to act with impunity a situation that is compounded by weak institutions and dictatorship. Transparency International ranked Angola at position 170 out of 183 surveyed countries (Transparency International, 2017).

### **DISCUSSION**

Corruption remains one of the biggest obstacles to development, and while that is the case, it remains interesting to note that less developed and/or developing countries have higher cases of corruption than developed countries. This may not necessarily be in terms of the amount of money that is lost through corruption, it also includes the extent to which corruption is deeply rooted in the society. For many years, corruption surveys have been used to measure the level of perception people have on corruption and this has often given a good coverage. These surveys help us to not only quantify corruption in terms of figures, they allow respondents to mention sectors or departments that they consider to be corrupt, the frequency by which they encounter corruption in their daily lives and so forth. As such, works such as the Annual Corruption Perception Index (CPI) and the Control of Corruption Index conducted by organisations Transparency International and the World Bank respectively have become important sources of comparative study of corruption across countries.

The findings of this paper demonstrate a unique trend with regard to the relationship between corruption and development. First, it is evident that corruption is more persistent and deeply rooted among less developed and developing countries. One of them is that while corruption is higher among developing countries when compared to developed countries, cases of corruption are equally more predominant among developing countries that are experiencing faster or higher growth rate. This does not mean that there is no corruption among developed countries. Interestingly, countries such as Singapore and Canada despite ranking higher in the corruption ranking still have cases of serious corruption. The table below shows that majority of the case samples selected among developing countries are experiencing rapid economic growth.

**Table 1: Comparison between corruption index and corruption index score for underdeveloped countries**

Country	Corruption Rank (2018)	Index	Corruption Score (2018)	Index
Uzbekistan	158 / 180		23%	
Angola	165/180		19%	
Venezuela	168/180		28%	
Somalia	180/180		10%	

Source: Author Compilation



**Table 2: Comparison between corruption index and corruption index score for developed countries**

Country	Corruption Rank (2018)	Index	Corruption Score (2018)	Index
Denmark	1/180		88%	
New Zealand	2/180		87%	
Singapore	3/180		85%	
Canada	9/180		81%	

Source: Author Compilation

However, despite the evidence of the evidence of relationship between developing countries where corruption is high and their GDP growth per annum, which is mostly backed by sophisticated econometric studies, they still do not explain the causes of corruption. We need to look at other socio- cultural and political factors that enable corruption to thrive in developing countries.

#### *Religion and Corruption*

The interaction between religion and economic growth has been highlighted broadly by Weber (2013) which he argues that ‘spiritual capitalism’ a product of the Calvinist sect of protestant Christians led to not only massive economic growth but also reduced corruption. He explains that the key pillars of Calvinist belief are that God is the one who granted them the occupation they have and therefore earning a legitimate living is equally part of God’s calling.

The debate on the impact of religion as a cultural factor on corruption has been debated widely (Shadabi, 2013: 102). Some scholars argue that religion is a positive driver on corruption with Lambsdorff (2005) adding that the heirarchical nature of religions such as Protestantism, Catholicism and Islam lead to corruption. On the other hand, Porta et al.’s (1999) investigation reveal that there is a weak relationship between corruption and religion while Treisman (2000), Sandholtz and Gray (2003), Gerring and Thacker (2005), found that there is a strong negative relationship between corruption and religion. Samanta (2011) in her research on OPEC noted that religion, in this case Islam had a strong influence in the world’s largest oil producing countries’ organisation to the extent that there is very low corruption there.

However, it is the work of North, et al., (2013) that further gives a more detailed and empirical explanation of the relationship between corruption and religion. Their study reveals that, in the years 1900s, among societies that were dominated by either Catholicism, Protestantism or Hinduism; corruption was lowest due to stronger rule of law. Fast forward to the mid -1900s their study reveals that societies that were dominated by Protestantism recorded lower rates of corruption and in the 2000s, Asian ethno-religion majority countries are least corrupt. The change in the level of corruption with regards to societies with different religions is associated with the level of association between the people, the rule of law and corruption. Evidently, today many countries practicing Asian religions and cultures such as Confucianism are less corrupt as compared to Christian, Islam and Hindu dominated societies. This is associated with the faithful adherence to the rule of law an aspect other societies today give very little emphasis on. In fact, even some of the most corrupt governments today are using religion as a means to retain power.

La Porta et al. (1999) and Al-Marhubi (2004) opine that under normal circumstances, religion and its teachings advocate for people to do ‘good.’ This is translated into the assumption that a highly religious country would have few cases of social evil practices such as corruption. But as Guiso, et al (2003) argue that religiously strong societies are also open to different interpretation of what is good or acceptable. Depending on the circumstances, a practice that can be seriously condemned would otherwise revive very little condemnation under different circumstances. This is what many consider as a possible gap through which practices which would otherwise be deemed as corrupt can be acceptable. For example, bribing public officers in order to avoid

punishment may slowly become a norm especially in societies where getting services is difficult. Therefore, it is possible to argue that there is a strong relationship between the rule of law and religion and in extension corruption which is a product of rule of law. The table below provides indices of the relationship between the rule of law and corruption.

DISTRIBUTION OF INDICES OF RULE OF LAW AND CONTROL OF CORRUPTION

Value of index	Number of countries by index	
	<i>Rule of Law</i>	<i>Control of Corruption</i>
Index < -2.0	1	0
-2.0 ≤ Index < -1.5	8	2
-1.5 ≤ Index < -1.0	25	24
-1.0 ≤ Index < -0.5	48	58
-0.5 ≤ Index < 0.0	31	33
0.0 ≤ Index < 0.5	19	28
0.5 ≤ Index < 1.0	41	25
1.0 ≤ Index < 1.5	17	12
1.5 ≤ Index < 2.0	16	8
Index ≥ 2.0	1	13
Mean	-0.005	-0.006
Standard deviation	1.000	0.999
Minimum value	-2.31	-1.65
Maximum value	2.01	2.53
<i>n</i>	207	203

Source: Kaufman, et al., (2005)

Investigations on the impact of religion on corruption has not provided consistent outcomes. For example, a study by Shabbir and Anwar (2007) indicate that there is no relationship between corruption and religion, the results of a study by Lambsdorff (2005) showed that in societies with highly hierarchic religions such as catholic and Islam corruption is highly predominant. On the other hand, Treisman (2000) conducting research among predominant protestant societies reveal a negative relationship. Gokcekus (2008) also shows that in the past, there was a robust relationship between corruption and Protestantism. According to Samanta (2011), the lower levels of corruption among OPEC countries can be associated with Islam. The lack of consensus on the role of religion on corruption shows how complex the issue

This paper reveals that the impact of religion on corruption is positive. The cross-country comparison indicates that corruption is persistent in these countries irrespective of whether they practice Islam, Christianity, Hinduism or a mixture of these same religions. Although, the doctrines of all major religions condemn any form of social evil and immorality there is continued corruption. That said, perhaps another research needs to investigate the extent to which the lives of people living in the societies that are considered to be predominantly religious (meaning few number of atheists). This way, they can be able to reveal why despite religious principles and doctrines being against corruption, it still persists. This leads us to the next theme of analysis, the political system.

#### *Political Culture and systems*

There are several political practices that are said to be tolerant to corruption. Recent trends in public administration reforms have been geared towards not only promoting efficiency and good governance but also curb practices such as corruption. The quality of government is an important attribute in determining where corruption is most persistent (La Porta et al. 1999: 210). Democracy and its features such as transparency is promoted as an ideal political system that countries should adopt in order to reduce loss of public resources and promote meritocracy. From our case study, we find a strong relationship between political culture, institutions and corruption. First, there is a clear relationship between the ranking of a country on the corruption index and its

ranking on the democracy and good governance index. The table below gives an idea of this comparison. However, the case of Singapore is unique since it is ranked highly on corruption index but ranks low on democracy index.

**Table 3: Comparison between Democracy and Corruption**

Country	Democracy ranking	Index	Corruption ranking	Index
New Zealand	4/180		2/180	
Denmark	5/180		9/180	
Canada	6/180		1/180	
Singapore	66/180		3/180	
Angola	123/180		165/180	
Venezuela	134/180		168/180	
Uzbekistan	156/180		158/180	
Somalia	Unstable Government		180/180	

Source: Author Compilation

In addition, political institutions play an important role in curbing corruption. For example, in this article, it is clear that Canada (and other developed countries) have stronger, independent and bipartisan political and legal institutions that in turn make it difficult for anyone to go free with corruption cases. On the other hand, the lack of independence or absence of key institutions such as the Ombudsman, Anti-corruption commission or police oversight authorities in countries such as Somalia, Uzbekistan, Venezuela and Angola can be blamed for the rampant corruption. In many cases, over-centralisation of power and authority in the hands of the president or a few other people makes the government less accountable, less transparent and high chances of being corrupted.

#### *Culture and corruption*

The relationship between culture and corruption can closely be associated with the concept of uncertainty avoidance (Husted, 2002). This concept seeks to examine the extent to which a community is willing to hold on to procedures and norms in their daily engagements. In most societies where bribery is predominant the main motivation has been that by paying a bribe one can almost be guaranteed of the service he or she is seeking. Most specifically in developing countries this argument becomes significantly relevant given the scarcity of resources as well as inefficiency in the provision of public goods. A bribe goes a long way in facilitating speedy service delivery something that without paying bribe might not be possible. Among developed countries such as New Zealand and Canada where service delivery in the public sector is efficient and therefore guarantees certain then one doesn't need to pay a bribe. In their works, Getz and Volkema (2001) opine that if people find themselves in highly uncertain situation, they seem to seek solace from norms, policies, rules, and procedures that in turn may lead to corruption. More so, if these institutions are characterised by highly ridged bureaucratic structures. Similarly, the case of Nigeria (and other underdeveloped countries) show that while there is high corruption in these societies, they are equally vulnerable to high levels of uncertainty caused by social, economic, political and personal constraints. Canada (and other developed countries) have fewer cases of uncertainty compared to many less and underdeveloped societies which can explain the low levels of corruption in the country.

#### **CONCLUSION**

This study has shown that corruption is a serious problem in developing and developed countries. However, developing countries face more severe effects as a result of corruption because of the low incomes and the broader depth in which corruption spreads in the society. Among the

developed the impact of corruption may not directly affect the individuals given the higher rates of incomes. With regard to the causes of corruption, it is not clear whether there is a consistent trend between socio-political and cultural is not clear, what is clear though is that institutions, strong and independent institutions can play a very important role in curbing corruption.

The cross-country study reveals a number of interesting relations. The first is that while there is corruption in both developed and less developed countries, there seems to be higher and wide spread corruption activities in less developing countries. The second relationship is that there seems to be more exposure and convictions in developed countries regarding corruption despite lower or fewer cases while in developing countries where there are higher rates of corruption there seems to be fewer convictions. This can be attributed to the independence and stability of institutions tasked with fighting corruption. The other relationship is that or religion and corruption, ironically, some of the most religious countries in our case studies such as Somalia, Uzbekistan, Venezuela and Angola are also suffering from the highest cases of corruption. This is not to mean that there is no strong attachment in the other countries but rather societies that are more religious appear to distance themselves from questioning the authorities or involving themselves in 'politics.' This allows those in power to use their positions to embezzle resources. In conclusion corruption continues to be a huge obstacle to development, fighting it is equally difficult since political, cultural, institutional and religious factors become an obstacle.

## References

- Abed, G. T. & Gupta, S., (2004). *The economics of corruption: An overview*, Washington D.C.: IMF
- Al-Marhubi, Fahim. (2004) "The Determinants of Governance: A Cross-Country Analysis." *Contemporary Economic Policy*, 22, 394–406
- Acemoglu, D. (2015). Why nations fail? *Pakistan Development Review*. <https://doi.org/10.3935/rsp.v21i3.1238>
- Acemoglu, D., & Verdier, T. (1998). Property rights, corruption and the allocation of talent: A general equilibrium approach. *Economic Journal*. <https://doi.org/10.1111/1468-0297.00347>
- Agbiboa, Daniel. (2013). Between Corruption and Development: The Political Economy of State Robbery in Nigeria. *Journal of Business Ethics*. 108. 325-345. 10.1007/s10551-011-1093-5.
- Amundsen, Inge. (1999) *Political corruption: An Introduction to the Issues*. Chr. Michelsen Institute Development Studies and Human Rights.
- Anne Westhues; Brian Wharf (2014). *Canadian Social Policy: Issues and Perspectives*. Wilfrid Laurier Univ. Press. pp. 10–11. ISBN 978-1-55458-409-3
- Bickerton, James; Gagnon, Alain, eds. (2004). *Canadian Politics* (4th ed.). Broadview Press. pp. 250–254, 344–347. ISBN 978-1-55111-595-5
- Burgis, T. (2015). *The Looting Machine*. Public Affairs.
- Collier, Ruth Berins and David Collier. (1991). *Shaping the Political Arena: Critical Junctures, the Labor Movement, and Regime Dynamics in Latin America*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- David H. Bayley, (1966) "The Effects of Corruption in a Developing Nation," *Western Political Quarterly* 19: 724-730.
- Dmitry Gorenburg. (2013) "Corruption in Russia". *Russian Politics & Law*, Vol. 51 Issue 4, p.6.
- Economist, T. (2017). Democracy Index 2017 Free speech under attack. *The Economist, Intelligence Unit*. <https://doi.org/10.2340/00015555-2239>
- Freedom House, (2012), *Freedom in the World country report*, <http://www.freedomhouse.org/report/freedomworld/2012/somalia>

- Friedrich, Carl. (1989). "Corruption Concepts in Historical Perspective." In *Political Corruption: A Handbook*, ed. Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston, and Victor T. Levine. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, pp. 15- 24.
- G. Zasada (2004), 'Uzbekistan: The major source of instability in Central Asia?', Centre for Eastern Studies (OSW), [https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace\\_15\\_3.pdf](https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_15_3.pdf)
- Gerring, John, and Strom C. Thacker. 2005. "Do Neoliberal Policies Deter Political Corruption?" *International Organization*, 59(1): 233-54
- IMF. (2014). World Economic Outlook. <https://doi.org/10.1093/esr/jcn046>
- Harris, Bruce (2009). Replacement of the Royal Prerogative in New Zealand" *New Zealand Universities Law Review*. 23: 285–314.
- Hellman, Joel S., Geraint Jones, and Daniel Kaufmann. (2000) *Seize the State, Seize the Day*. World Bank, Policy research working paper, September 2000.
- Huff, W G (1995). "What is the Singapore model of economic development?". *Cambridge Journal of Economics*. 19: 735–759.
- IMF. (2018). World Economic Outlook. <https://doi.org/10.1093/esr/jcn046>
- IMF. (2014). World Economic Outlook. <https://doi.org/10.1093/esr/jcn046>
- Jon S.T. Quah, (1982) "Bureaucratic Corruption in the ASEAN Countries: A Comparative Analysis of Their Anti-Corruption Strategies," *Journal of Southeast Asian Studies* 13: 153-177.
- Kaufman, Daniel, Aart Kraay, and Massimo Mastruzzi. (2005) "Governance Matters IV: Governance Indicators for 1996–2004." World Bank Policy Research Working Paper 3630. [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=718081](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=718081)
- La Porta, Rafael, Florencio Lopez-de-Silanes, Andrei Shleifer, and Robert Vishny. (1999) "The Quality of Government." *Journal of Law, Economics & Organization*, 15, 222–79.
- Lambsdorff, Johann Graf. 2005. "Consequences and Causes of Corruption: What do we know from a Cross-Section of Countries?" *Passauer Diskussionspapiere: Volkswirtschaftliche Reihe*, No. V-34-05, Universität Passau.
- Milne, R.S. and Mauzy, D. K. (1990). Singapore: The Legacy of Lee Kuan Yew. Boulder: Westview Press.
- Milne, Robert S., and Diane K. Mauzy (1990) *Singapore: The Legacy of Lee Kuan Yew*; Boulder: Westview Press.
- Newman, Peter C (2016). *Hostages to Fortune: The United Empire Loyalists and the Making of Canada*. Touchstone. p. 117. ISBN 978-1-4516-8615-9
- North, C. M., Orman, W. H., & Gwin, C. R. (2013). Religion, corruption, and the rule of law. *Journal of Money, Credit and Banking*, 45(5), 757-779.
- Nye, J. (1967). Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis. *American Political Science Review*, 61(2), 417-427. doi:10.2307/1953254.
- O'Brien, W., (2011), *Driven to Desperation? Thinking Critically About Environmental, Political, and Economic Causalities of Somali Piracy* [http://www.uvm.edu/~shali/Causalities\\_Somali\\_Piracy.pdf](http://www.uvm.edu/~shali/Causalities_Somali_Piracy.pdf)
- P.L.O. Lumumba (2014). Corruption: The Bane of Africa. A Chapter in Corruption in Africa: A threat to Justice and Sustainable Peace, eds. E. Nduku and J. Tena-nwenye, pp17-46.
- Osei Boateng (2012), "How corrupt is Europe?" *New African*, Issue 520,: p.28.



- Rwekaza M., Fox L and Liebenthal R, ( 2006) *the Political Economy of Pro-Poor Policies in Africa: Lessons from Shanghai Conference Case Studies* in *Attacking Africa's poverty: experiences from the ground/* edited by Louise Fox, Robert Liebentahl, World Bank 2006.
- Sandgren, Claes. (2005) "Combating Corruption: The Misunderstood Role of Law." *The International Lawyer*, (2005) 39: 717.
- Samanta, S., K. (2011) "Corruption, Religion and Economic Performance in OPEC Countries: An Analysis." *International Journal of Economics, Management and Accounting* 19(2): 187-208
- Shabbir, G., and Anwar M., (2007). "Determinants of Corruption in Developing Countries." *The Pakistan Development Review*, 46(4): 751-64.
- Sandholtz, W., and M. M. Gray. 2003. "International Integration and National Corruption." *International Organization*, 57(4): 751-64
- Shadabi, L., 2013. The impact of religion on corruption. *The Journal of Business Inquiry*, 12(1), pp.102-117.
- Treisman, Daniel. 2000. "The Causes of Corruption: A Cross-National Study." *Journal of Public Economics*, 76(3): 399-457
- Transparency International: The Global Coalition against Corruption (2006). TI 2006 Corruption Perceptions Index. Berlin: Germany
- Transparency International. (2018). Corruption Perception Index 2017.
- Turnbull, C. M. (1989) *A History of Singapore, 1819–1988*; Oxford: Oxford University Press.
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). (2004) *Anti-Corruption Toolkit*. 3rd Edition, United Nations, Vienna.
- Van Klaveren, Jacob. (1989). Corruption as a Historical Phenomenon, in Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston and Victor LeVine, eds., *Political Corruption: A Handbook*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Venezuela Country Report. (2006). Pp. 280-284 in *Transparency International: Country Reports*: Transparency International.
- Weber, M. (2013). *The Protestant ethic and the spirit of capitalism*. Routledge.
- Wilkinson, Daniel. (2004). "Rigging the Rule of Law: Judicial independence Under Siege in Venezuela." Human Rights Watch
- Yingling, M. Patrick. (2013) "Conventional and Unconventional Corruption: Analysis and Solutions for the United States and Kenya." *Duquesne Law Review*, (2013) 51: 263.

**Araştırma Makalesi**

**Political, Economic and Cultural Dimensions of Corruption: A Case of Developed and Developing Countries.**

*Yolsuzluğun Siyasal, Ekonomik ve Kültürel Boyutları: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği*

<b>Yusuf PUSTU</b> Doç.Dr. Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi <a href="mailto:ypustu@gazi.edu.tr">ypustu@gazi.edu.tr</a> <a href="https://orcid.org/0000-0003-2578-3200">https://orcid.org/0000-0003-2578-3200</a>	<b>Abdul-malik ABDULAI</b> <a href="mailto:deenaso89@gmail.com">deenaso89@gmail.com</a> <a href="https://orcid.org/0000-0003-1785-3758">https://orcid.org/0000-0003-1785-3758</a>	<b>Refik YASLIKAYA</b> Dr.Öğr. Üy. Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi <a href="mailto:refikyaslikaya@yahoo.com">refikyaslikaya@yahoo.com</a> <a href="https://orcid.org/0000-0002-4419-2388">https://orcid.org/0000-0002-4419-2388</a>
--	---	---

**Genişletilmiş Özet**

Yolsuzluk, insanlığın güvenlik, refah ve adalet ihtiyacı üzerindeki en büyük tehditlerden ve engellenmesi en zor sosyal kötülüklerden birisidir. Yolsuzluk bir ülkedeki toplumsal ve siyasal katmanların tümünü etkiler. Ekonomik sonuçları o ülkenin vatandaşları tarafından üstlenilir. Politik, sosyal ve ekonomik kurumların işleyişleri üzerinde zararlı etkileri vardır. Siyasal sistemin şeffaflığı önünde bir engeldir ve hesap verilebilirliği ortadan kaldırır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini sabote eder.

Bu nedenle dünyanın pek çok ülkesinde kamusal politikaların en önemlilerinden biri yolsuzlukla mücadele olmuştur. Bu ülkelerin dünya üzerindeki dağılımına bakıldığında; Afrika kıtasındaki ülkelerin yolsuzluk sorununu en fazla yaşayan ülkeler olduğu görülecektir. Afrika yanında, Doğu Avrupa ve Latin Amerika ülkeleri ile Asya kıtasındaki bazı ülkeler son yıllarda yolsuzluklardan etkilenmişlerdir. Buna karşın gelişmiş dünya olarak adlandırılan Amerika, Japonya ya da Avrupa ülkelerinin bu sorunun uzağında olduğunu düşünmek de mümkün değildir. Pek çok kez bu ülkeler de yolsuzluk skandallarıyla çalkalanmıştır. Bu yönüyle yolsuzluk sorunu aslında küresel bir sorundur. Coğrafi dağılımın ötesinde dünya ülkeleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olarak kategorize edildiğinde, yolsuzluk örneklerinin ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum yolsuzluğun etkileri açısından da önemli sonuçlar üretmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki kişi başına milli gelirin yüksek olması nedeniyle yolsuzlukların vatandaşlar üstündeki doğrudan etkisi sınırlı kalmaktadır. Buna karşın gelişmekte olan ülkelerde, düşük gelir düzeyleri altında yolsuzluk hem topluma daha fazla zarar vermekte hem de yolsuzluğun derinleşmesine ve yayılmasına sebep olmaktadır.

Yolsuzluk tartışmaları son yıllarda, akademik tartışmaların da önemli konularından biri olmuştur. Tartışmalar, ağırlıklı olarak yolsuzlukların önlenmesi ya da en azından azaltılması için uygulanması gereken stratejileri belirlemeye yönelmiştir. Daha ileri araştırmalarda ise dünyanın farklı ülkeleri bir skalaya konulmakta ve en yozlaşmıştan en az yozlaşmışa doğru bir sıralama yapılmaya çalışılmaktadır. Bu karşılaştırmalı çalışmalarda; yolsuzluk türleri ya da yöntemlerine ilişkin açıklayıcı bilgiler ortaya konmakla beraber, yozlaşma üzerindeki etkili olan faktörler nadiren incelenmiştir. Oysa sağlıklı bir analiz için yolsuzluk üreten iklimin öncelikle tespit edilmesi gereklidir. Sorulması gereken soru, ülkelerin neden farklı seviyelerde yolsuzluk

ürettikleridir. Bu çalışma farklı ülkeler düzeyinde yolsuzluk nedenlerini ve örneklerini ortaya koymakla birlikte, esas sorunun yolsuzlukla mücadele olduğunu göstermek amacındadır. Çünkü yolsuzluk her toplumda ortaya çıkabilecek bir sorundur. Ancak mücadelenin gereği gibi yapıldığı, ya da yapıldığına inanıldığı toplumlarda yolsuzluk algısı düşük kalmaktadır.

Çalışma, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ayrımında, seçilmiş ülkeler üzerinden yolsuzluk üzerinde etkisi olan faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Gelişmiş ülke kategorisinde dört, gelişmekte olan ülke kategorisinde dört olmak üzere toplam sekiz ülke seçilmiştir. Ülkelerin seçiminde belirleyici olan esas faktör Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International) tarafından yapılan “Yolsuzluk Algı Endeksi” olmuştur. Gelişmiş ülke kategorisinde yer alan ülkelerden Danimarka, Yeni Zelanda ve Singapur 2018 yılına ait endekste yolsuzluk algısının en az olduğu ülkeler olarak ilk üç sırayı oluşturmaktadır. Endekste 9. Sırada yer alan Kanada, yine bu çalışmada gelişmiş ülkelerden dördüncüsü olarak seçilmiştir. 180 ülkeyi değerlendirmeye alan endekste son sırada yer alan ve yolsuzluk algısının en yüksek olduğu ülke Somali’dir. Bu çalışmada Somali yanında, endeksin 168. sırasında bulunan Venezüella, 165. sırasında bulunan Angola ve 158. sırasında bulunan Özbekistan gelişmekte olan ülkeler arasından seçilmiştir.

Ülkeler seçilirken yolsuzluk türü üzerinden bir ayırım yapılmamıştır. Zaten bazı yolsuzluk türleri tüm ülkelerde geçerli bir sorun alanıdır. Örneğin bir yolsuzluk aracı olarak rüşvet, gelişmiş ülkelerden olan Kanada’da bir sorun olduğu gibi gelişmekte olan ülke kategorisindeki Venezüella ve Özbekistan’da da bir sorundur. Buna karşın, bazı yolsuzluk türleri yalnızca bazı ülkelere özgü olabilmektedir. Örneğin Singapur en az yolsuzluk algısının olduğu ülkelerden biri olmasına rağmen, “vergi cenneti” olarak tanımlanan ülke, başka ülkelerdeki yasal olmayan kazançların aklanmasını sağlayan mekanizmaları dolayısıyla yolsuzluk listesinde yer alabilmektedir. Benzer şekilde Yeni Zelanda da yolsuzluğun adı “kara para aklama” olmaktadır.

Farklı yolsuzluk türleri ya da kategorileri geliştirebilmek mümkündür. Örneğin bazı çalışmalar yolsuzlukları kategorilere ayırarak incelemektedir. Bu çerçevede talep ve arz yönlü yolsuzluk, küçük ve büyük yolsuzluk, geleneksel ve geleneksel olmayan yolsuzluk, özel ve genel yolsuzluk ayrımları yapılabilir. Ancak çalışmanın esas vurgusu yolsuzluğun kendisinden çok, yolsuzluğu ortaya çıkaran ortam ve önlenmesi için yapılması gerekenler olduğu için incelenen ülkelerdeki yolsuzluk örneklerinin hangi kategoriye girdiğine bakılmamıştır. Yolsuzluk kavramı türlerinden bağımsız bir olgu olarak tanımlanmaya çalışılmıştır.

En kaba haliyle yolsuzluk “emanet edilen gücün özel çıkarlar için kötüye kullanılması” olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu tanım gerek içerdiği belirsiz güç kavramıyla, gerekse aktörlere yönelik vurgusunun olmaması dolayısıyla yetersiz kabul edilmektedir. Bu çalışmada yolsuzluk sorununu bir ahlak sorunu olarak gören ve önceden belirlenmiş norm ve düzenlemelerden sapan davranışları yolsuzluk olarak değerlendiren Realist yaklaşım ile yolsuzluğu üreten ve sürdüren yapısal faktörleri analizinin temeline koyan Nominalist yaklaşımın izinden gidilmiştir. Çalışmanın incelediği yolsuzluk, özel kazançlar için başvuru olan tüm yöntemlerdir ve onu üreten ve sürdüren belirli yapılarda yoğunlaşmaktadır.

Çalışmanın örnek ülke incelemeleri de göstermektedir ki yolsuzluk bir noktaya kadar ekonomik kalkınma ile yakından ilgilidir. Bu nedenle ekonomik anlamda gelişmiş ülkeler, yolsuzluk sıralamasında daha alt sıralarda yer almaktadır. Öte yandan yolsuzluğun daha kalıcı ve köklü olduğu ve sıralamasının üst basamaklarında yer alan ülkeler, ekonomik anlamda da az gelişmiş ülkelerden oluşmaktadır. Ancak az gelişmiş ülkeler arasında da bir ayırım yapmak gerekmektedir. Doğal kaynaklara sahip ve bu kaynakların ticareti üzerinden son yıllarda daha yüksek büyüme oranları yakalayan ülkelerde yaşanan yolsuzluk, az gelişmiş kategorisindeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında daha fazladır. Örneğin 180 ülke arasında 168. Sırada yer alan Venezüella, Ortadoğu’dan sonra dünyada en fazla petrol rezervlerine sahip ülkedir. Ancak sadece 2002 ve 2016 yılları arasında yolsuzluklara bağlı olarak ülkenin petrol gelirlerinden 700 milyar dolar kaybedilmiştir. Daha doğru bir ifadeyle bu miktar topluma döndürülmemiş sınırlı sayıdaki kişinin cebine girmiştir.

İkinci olarak din ve yozlaşma arasındaki ilişki incelenmiştir. Her ne kadar bütün büyük dinlerin öğretileri, her türlü sosyal kötülüğü ve ahlaksızlığı kınıyor ve insanlara “iyi olmalarını” emrediyor

olsalar da, incelenen farklı ülkelerdeki farklı dinler, yolsuzlukları önleme noktasında önemli bir işlev görmemektedir. Literatürde kimi zaman Hristiyanlığın, kimi zaman İslam'ın, kimi zaman da Budizm ve Konfüçyanizm gibi Asya dinlerinin yolsuzlukları önlemede etkili birer araç olduğu iddia edilmişse de karşılaştırmalı bir analizde bu etkinin sanıldığı kadar güçlü olmadığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin çoğunluğu Hristiyan nüfusa sahip Venezüella, en fazla yolsuzluğun olduğu ülkeler kategorisinde yer alabilirken bir başka Hristiyan ülke Kanada'da en az yolsuzluk algısına sahip ülkeler içinde yer almaktadır. Benzer durum Müslüman halklara sahip ülkeler için de geçerlidir. Yolsuzluğun en fazla olduğu ülkeler olarak bu çalışma içinde incelenen Somali ve Özbekistan'ın Müslüman, Venezüella ve Angola'nın ise Hristiyan nüfus çoğunluklarına sahip olması bu durumun bir başka açık göstergesidir.

Çalışmada incelenen parametrelerin yolsuzlukla ilişkili olarak en belirleyici olanı, siyasal sistemler ve kültür olmuştur. Yolsuzluk endeksi sıralamasında en az yolsuzluğun bulunduğu ülkelerin demokrasi ve iyi yönetim anlamında sıralamanın en üstünde olan ülkeler olduğu görülmüştür (Bu durumun tek istisnası incelenen ülkelerden Singapur'un yolsuzluk endeksinde son sıralarda yer alması gibi demokrasi endeksinde de düşük skorlara sahip olmasıdır). Bu ülkelerde siyasal sistemler güç ve otoritenin adem-i merkezileştirildiği, şeffaflığın temel kurallardan olduğu bir yapıya sahiptir. Ayrıca siyasi ve yönetsel örgütlenme anlamında yolsuzluğun az olduğu ülkelerin güçlü ve bağımsız yasal kurumlara sahip oldukları görülmüştür. Bunlar yolsuzluklarla mücadele komisyonları ve ombudsmanlıklar gibi kurumlardır. Yine bu ülkelerde çıkarılan kamu görevlileri yolsuzluk yasaları, rüşvetle mücadele yasaları gibi düzenlemeler ile hukuk yoluyla yolsuzluklar önlenmeye çalışılmaktadır. Buna karşın az gelişmiş ülkelerin en önemli sorunu, yolsuzlukla mücadele anlamında hukuki düzenlemelere sahip olmamaları ya da gerekli kurumsal yapıları oluşturamamalarıdır. Bunlara sahip ülkelerin bazılarında ise bu kurumların işletilmesinden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. Bu durum yalnızca yolsuzluk algısını derinleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda otoriteyi de parçalayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin dünyanın en fazla yolsuzluk algısının olduğu ülke olan Somali'de, zayıf devlet kurumları ve hukuki boşlukların yeri zaman içinde kabileler tarafından doldurulmaktadır.

Çalışmanın ortaya koyduğu temel sonuç yolsuzlukla mücadelenin en önemli aracının güçlü, bağımsız ve istikrarlı kurumlar olduğudur. Bu durumun belki de en açık kanıtlarından biri, yolsuzluğun az olduğu ülkelerde, yargıya intikal eden vakaların sayısının çokluğuna karşın, yolsuzluğun yoğun olduğu ülkelerde bu sayının çok daha düşük olmasıdır.

**Research Article**

**An Early Warning Model for Turbulence Management by Using Analytic Hierarchy Process**

*Analitik Hiyerarşi Sürecini Kullanarak Türbülans Yönetimi İçin Erken Bir Uyarı Modeli*

<b>Kıvanç KÖMÜRCÜ</b> Doktora Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü <a href="mailto:komurcu.kivanc@gmail.com">komurcu.kivanc@gmail.com</a> <a href="https://orcid.org/0000-0003-4811-5061">https://orcid.org/0000-0003-4811-5061</a>	<b>İsmail GÖKDENİZ</b> Assoc. Prof. Dr. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü <a href="mailto:isgokdeniz@gmail.com">isgokdeniz@gmail.com</a> <a href="https://orcid.org/0000-0003-4342-0200">https://orcid.org/0000-0003-4342-0200</a>
---	---

<b>Makale Gönderme Tarihi</b> 01.07.2019	<b>Revizyon Tarihi</b> 06.09.2019	<b>Kabul Tarihi</b> 09.09.2019
---	--------------------------------------	-----------------------------------

***Abstract***

*The business environment is one of the main factors that affect its activities thereby the existence of the business is influenced, however; it has a dynamic structure which includes different conditions and situations. Turbulence conditions and situations, one of the features of the business environment, has an impact on the functions and actions of the business. It is a vital obligation for business activities to be continued and not to be interrupted in the conditions of the business turbulence. This should be provided by the business. Therefore, it is important to predict possible conditions or situations of turbulence in terms of maintaining the lifetime of the business. The aim of this study is to develop an early warning model for predicting turbulence conditions that a business can encounter in a macro and sectoral environment. In this study turbulence evaluation criteria and turbulence factors - related to the external environment of business are identified. The external environment factors of business are utilized according to criteria which determine turbulence conditions and situations. In the final phase of the study, turbulence degree of the business environment is determined. In this project Analytic Hierarchy Process that is a multiple criteria decision making technique was used. In the results of this study, it is seen that the turbulence degree of the business environment is % 72, 24 and this degree can be considered as a high level according to the method which was used in this study. When the outcomes of the study are evaluated, it can be observed that the turbulence degree of a business environment can be identified with the model recommended in this study. It can be said that knowing the turbulence degree of the business environment, in which it operates, provides an opportunity to manage the turbulence.*

**Keywords:** *Turbulence Management, Early Warning Model, Analytic Hierarchy Process*

**1. Introduction**

It is known that the management and organization have been researched in various theories and approaches since Taylor (2005) published his book called “ Principles Scientific Management”

**Önerilen Atıf /Suggested Citation**

Kömürcü, K., Gökdeniz, İ. 2019, An Early Warning Model for Turbulence Management by Using Analytic Hierarchy Process, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(3), 1399-1413



after he had done his researches in the early years of the twentieth century. Considering Strategic Management (Koçel, 2005), which is one of these approaches, it is observed that the environment is a major parameter in terms of maintaining the existence of the business. Business environment, as an element beyond the control of the business, is determinative in terms of conducting the functions and activities of the business. Based on this, it is seen that the business environment takes the first place to analyze in the strategic management approach (Ülgen and Mirze, 2004).

Thus, the aimed plan of business' objectives can be done as analyzing the internal and external environmental variables in which the company operates. Relevant to this, activities can be done. Nevertheless, the business environment is not only a strategically important parameter but also has the same importance in terms of the operational and routine activities of the business to maintain the existence of it. Because business can be affected by all the characteristics of the environment (White, 2004). Another faced characteristic of the business environment is turbulence (Barrows and Neely, 2012; Cio, 2012).

Turbulence, a phenomenon in nature, refers to a feature of physical systems observed in a fluid such as air or water. Turbulence is characterized by velocity and irregularities of changes in pressure. In other words, turbulence is the opposite of smooth laminar flow (Brodnick and Gryskiewicz, 2018). Although the term turbulence is used to describe different physical conditions, it is often used to represent a meteorological situation (Barrows and Neely, 2012). The field of management science uses turbulence to describe the unusual situation encountered in the business environment with an analogical approach. The main reason for this is that the non-routine environmental situation that is faced during the management activity process can be explained more easily and comprehensively with an analogical approach. In the management literature, turbulence has been described in different ways. According to Pfeffer and Salancik's (2003) explanation, the turbulence is a phenomenon which is the form of unexpected consequences resulting from changes that may arise from any source and their consequences without notice. Based on Barrows and Neely's (2012) description the concept of turbulence is a difficulty in predicting volatility or discontinuity. On the other hand Glassman, Zell, and Duron's expression (2015) for turbulence is that turbulence is an extension of environmental uncertainty on the basis of environmental complexity and dynamism factors. Melton's description (2017) for turbulence is that turbulence is dynamism in the organizational environment. In other words while Melton's description (2017) for turbulence is that turbulence is a situation which involves unexpected, rapid changes in environmental dimensions. Turbulence is a major challenge faced by today's business and organizations, and turbulence is often expressed with uncertainty. This is because discontinuous and difficulties of unpredictable changes cause uncertainty. Rosca and Moldoveanu (2009) have tried to explain turbulence with variables of changeability and predictability. Rosca and Moldoveanu (2009) stated that turbulence is a function of changeability and predictability according to these variables. When the explanations of the concept of turbulence are examined in terms of management science, it is believed that the first thoughts about turbulence emerge from the interdependence between the organization and the environment (McCann and Selsky, 1984; Melton, 2017). The interdependence between the organization and the environment is the result of the open system nature of the organization. Dependency is the process that organizations do with the components of the environment to obtain the resources they need and to maintain their existence (Pfeffer and Salancik, 2003).

Turbulent characteristics are generally destructive environments that pose threats to organizations for surviving and growing. Turbulence is considered as a constant for the organization (Smart and Vertinsky, 1984). The turbulence characteristics of the business environment can affect the business in point of strategic and operational activities. Hence, it has been stated that the intensity of opportunities and threats stemmed from external environment

are shaped by turbulence (Rosca and Moldoveanu, 2009). Encountering the effects of unexpected and non-routine conditions in organizations damage members, processes, and outputs of the organization. In studies about the effects of turbulence, uncertainty has been found as a result of turbulence and it has negative consequences on individuals and organizations (Cameron, Kim and Whetten, 1987). The turbulence conditions of the business environment cause the operations and

activities of the business to be occurred and implemented out of the normal conditions. Therefore, the management of a business in a turbulent environment is not likely to be done with its current period and structure of conditions and operation. Although it is an excellent organization in the most general sense, it is seen that the issue of management is different in turbulence environment. It can be said that, in the turbulence environment, it is not possible to achieve perfection and to solve the problem with traditional approaches (Metaxas and Koulouriotis, 2014).

Turbulence, as stated in the characteristics of the turbulence given above, may influence operational functions and business activities negatively. Because of the nature of turbulence, in terms of business activities, creates an environment with uncertainty and complexity. Ensuring continuity of activities in turbulence environment in which there is intense and irregular variability in terms of business is essential for maintaining the existence of the business. This may be possible if the operator knows the current or possible turbulence situations and conditions of the environment in which it is located. In other words, turbulence management of the business is possible if it predicts the degree of potential turbulence situations and conditions. Thus, the business can minimize its negative effects of turbulence situations and conditions with turbulence management. For this reason, one of the elements that can be an indicator for turbulence management of the business in the turbulence environment is to know the level of the turbulence. The determination of the severity of the turbulence before encountering the effects of its environment will facilitate the management of the business in the turbulence environment. In the relevant literature review, no studies have been found to allow predicting the turbulence or degree of turbulence which is likely to be encountered in the business environment. In this study, it is tried to develop a model which eliminates this deficiency and allows determining the status and degree of turbulence.

Other parts in this study are: In the second part the method of the study and in the third part application of early warning model for turbulence management given. In the fourth part of the article, the results of the study are discussed and the following studies are mentioned.

## 2. Method

The study on early warning model for turbulence management has been conducted in a company which operates in Istanbul. The business within the scope of the research is able to produce subcontracts according to their own brand or customer demands. When the business is analyzed in terms of production and commercial activity, it imports 36

**Geçerli belgede kaynak yok.**% of the inputs. In contrast, it exports 28% of the production.

In this study, which is about the development and application of the early warning model for turbulence, multi-criteria decision making literature studies are used (Yüksel ve Dağdeviren, 2006; Yüksel, 2012; Yüksel and Geban, 2015; Gökdeniz, Kartal and Kömürcü, 2017). The main reason for this is that although the studies aimed to solve the problems related to different fields, the solution methodology used in the studies is objective and functional in the solution of multi-criteria problems. In this study, the early warning model recommended for turbulence management of a business consists of the following stages:

- Analysis of the external business environment.
- Determination of factors of business environment.
- Determination of the criteria for evaluating the situations and conditions of turbulence.
- Creation of AHP model.
- Calculation of the local weights of turbulence criteria, operational environmental dimensions and factors.
- Calculation of general weights of environmental factors.
- Calculation of the turbulence degree of the business environment.
  - Turbulence is very severe ( $1.00TD \geq 0.90$ )

- Turbulence is severe ( $0.80 \leq TD \leq 0.89$ )
- Turbulence is very high ( $0.70 \leq TD \leq 0.79$ )
- Turbulence is high ( $0.60 \leq TD \leq 0.69$ )
- Turbulence is strong ( $0.50 \leq TD \leq 0.59$ )
- Turbulence is medium ( $0.40 \leq TD \leq 0.49$ )
- Turbulence is weak ( $0.30 \leq TD \leq 0.39$ )
- Turbulence is very weak ( $0.20 \leq TD \leq 0.29$ )
- Turbulence is mild ( $0.10 \leq TD \leq 0.19$ )
- Turbulence is very mild ( $0.00 \leq TD \leq 0.09$ )

AHP that is one of the multi-criteria decision-making techniques was used in the study. AHP technique is a mathematical technique enhanced by Saaty (1980; 1986). AHP allows solving problems with an analytical approach. The primary advantage of the AHP technique is to solve problems with a holistic approach (Yüksel and Geban, 2015). In the AHP technique, the problem is modeled by eluting its component and sub-components. Components are categorized into groups according to its common characteristics. The weights of the components in each group are calculated. For the calculation of these weights, we make pairwise comparisons according to the evaluations of the decision makers. Pairwise comparisons were performed with regard to the scale developed by Saaty (1980). The values of the scale are in the range of 1-9. In this study, the pairwise comparisons are made by using (Table 1) the scale (Yüksel, Dağdeviren, and Kabak, 2018) which was developed by Saaty (1980).

**Table 1. Importance Levels at Pairwise Comparison**

$a_{ij}$	Definition	Explanation
1	Equal importance	Two events contribute equally to the goal
3	Weak importance	Activity is relatively preferred compared to other
5	Strong importance	Activity is strongly preferred compared to other
7	Very strong or proven importance	When it is compared to the other, the event is very strongly preferred
9	Absolute importance	There is a very high degree of reliability in the argument of the activity that is preferred to another.
2,4,6,8	Intermediate values	These values were used when needed

After the pairwise comparisons, local and general weights are calculated; however, the consistency of the pairwise comparisons can also be determined by the AHP. In the case of inconsistencies in the pairwise comparisons, the decision-maker repeats the pair comparisons. In terms of this feature, the AHP technique is superior to other comparison techniques (Saaty, 1980:1986). Inconsistencies are not allowed in the pairwise comparisons in AHP. This allows the data which is used to solve the problem in the study to be reliable. In this study, the mathematical structure and properties of the AHP technique are not given. The main reason for this is that the mathematical explanations of the AHP technique are explained extensively in the related literature. It is seen in the literature that the AHP is a technique which is widely utilize in studies related to various fields (Saaty, 1986; Zahedi, 1986; Zhong-Wu, Guang-Ming, Hua, Bin, and Sheng, 2007; Podgorski, 2015; Ivanco, Hou and Michaeli, 2017; Wang, Zhang, Guo and Lu, 2017; Acharya, Sharma and Gupta, 2018).

### **Results of an application of the early warning model for turbulence management**

In the implementation of the study the external environment analysis, which was about the business, was performed. The factors affecting the business activities of the company were determined as a result of the sector and the general environment analysis. Distinguished external environmental factors are grouped according to their common characteristics. Factors and classifications are as follows:

#### **Political and economic factors (PE)**

- National political stability (PE1)
- Economic growth (PE2)
- Fiscal policy (PE3)
- Monetary policy (PE4)
- Exchange rates (PE5)
- Interest rates (PE6)

#### **Sectoral factors (SF)**

- Intensity of competition (SF1)
- Market entry (SF2)
- Exit from the sector (SF3)
- Supply (SF4)
- Demand pattern (SF5)

#### **Financial factors (FF)**

- Recovery of debts (FF1)
- Financing charges (FF2)
- Return on investment (FF3)
- Cash flow (FF4)
- Profitability (FF5)

#### **International conjuncture (IC)**

- Conflict in the Middle East (IC1)
- Conflict in Syria (IC2)
- USA-Iranian relations (IC3)
- USA-Russia relations (IC4)
- USA-China relations (IC5)
- Russia-Europe relations (IC6)

In the study, criteria for assessing the situations and conditions of turbulence are determined. Although different characteristics of turbulence condition have been defined in the literature review (Lynch, 2012; Rosca and Moldoveanu, 2009; Barrows and Neely, 2012; Glassman, Zell, and Duron, 2015; Melton, 2017; Brodnick and Gryskiewicz, 2018), the changeability and predictability criteria that Lynch (2012) and Rosca and Moldoveanu (2009) have taken as basis in determining turbulence are determined as criteria. The main reason for this is that the business under the scope of this study is analyzed on the basis of two turbulence characteristics of the operating environment in which it operates.